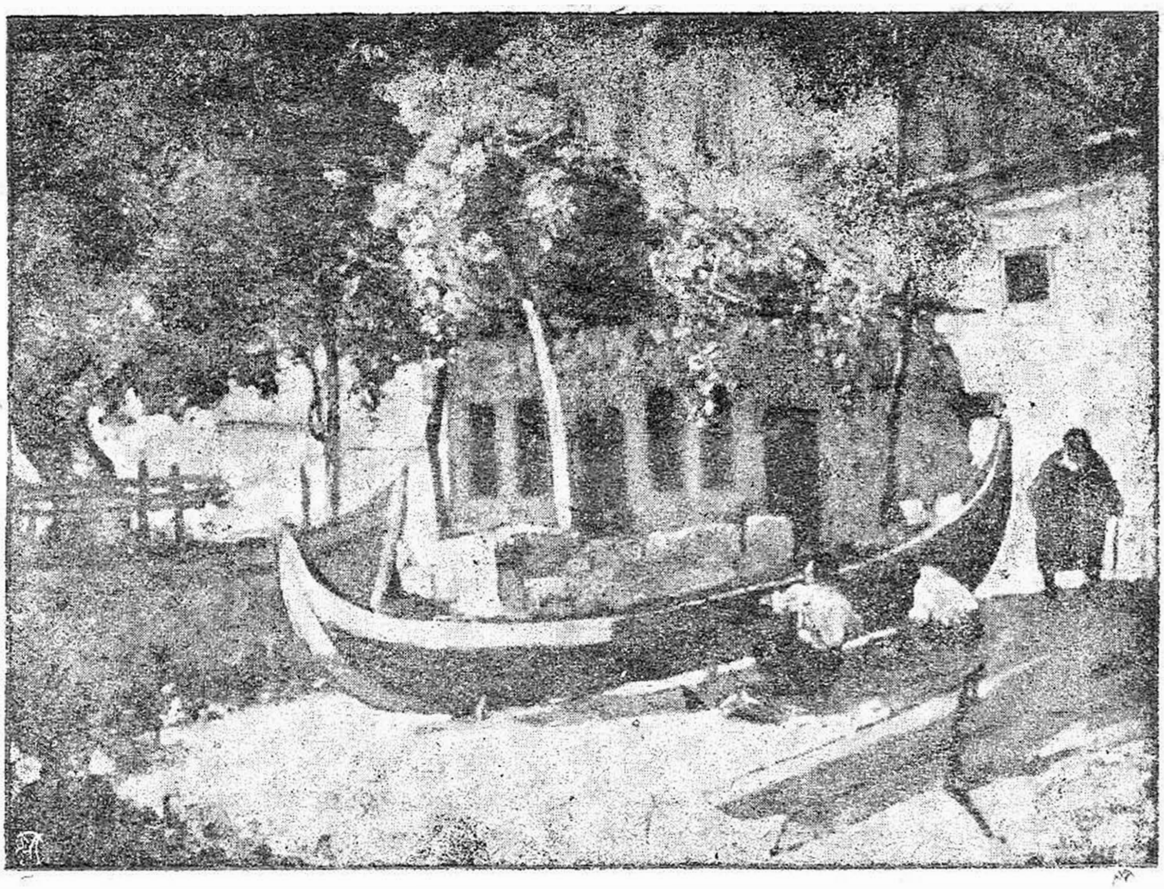
A. I — N. 3—4 Iunie—August 1937

DOBROGEA DE SUD

Director: RADU RUCĂREANU

Redactor: ION LOLU

Revistă de studii și literatură regională

SUMAR:

1 *Vasile Pârvan* . . . . . **O. Mărculescu**
2. *Iulie* . . . . . . **Gr. Sălceanu**
3. *Dobrogea din cărți* . . . **Ion Lolu**
4. *Păstorul* . . . . . **F. Celea**
5. *Câteva idei despre o nouă politică maritimă.* . . . . . . **I. Neicu**
6. *Arta națională la Macedo-Români* . . **I. Șunda**
7. *Folklor Macedo-Român* . . .
8. *Valoarea economică a Portului Balcic* . **R. Rucăreanu**
9. *Psalm* . . . . . . **Alex. H. Papagheorghe**

RECENZII: **Aromânii** *de C. Vornicu,* **Pleacă Turcii și Țara Pierdut** *de M. Dăscălescu.*

Incepând cu acest număr, vom avea ca redactor pentru partea literară, pe D-l ION LOLU.

Manuscrisele și abonamentele se trimit d-lui
RADU RUCĂREANU
Profesor la Liceul din Bazargic

Cuvânt înainte

Anul acesta împlinindu-se zece ani dela moartea lui Vasile Pârvan, istoricul-arheolog al Dobrogei, găsim de datoria noastră să închinăm câteva pagini, răscolitorului pământului dobrogen, care a reconstituit un trecut îngropat, din hârburi, pietre și slove șterse.

D. d. S.

Vasile Pârvan

Aspecte ale personalității sale

— ESEU —

OCTAVIAN N. MARCULESCU
Doctorand în Litere și Filosofie

„Alături cu fiecare dintre noi crește încă de când suntem în leagăn **datoria vieții noastre.** Ferice de cel ce și-o cunoaște întreagă și o împlinește în toată puterea sufletului său

V. Pârvan

I. V Pârvan — Omul şi opera.— Din înălțimile albastre, de unde Helios svârle săgeţi de lumină şi viață peste globul pământesc, Clio, tristă şi îngândurată priveşte pe *aleşii săi*, adoratori ai trecutului şi demiurgi ai lumilor apuse, ei însăşi muritori ca şi operile lor cândva.

Clio, închinătorii tăi fideli, cititori în hârburi vechi, în pietre cu inscripţii sau documente, formau de mult o falangă, puţin numeroasă, în care lipsa unui ales mai bătrân se simţea, chiar dacă alţii mai tineri luau facla din mâna celui slăbit sau pornit spre câmpiile Elisee. Şi parcă Destinul hotărîse ca dispărutul, acum un deceniu, dintre adoratorii tăi, Clio, să fie un ales, un exemplar rar şi de vocaţie.

10 toamne au trecut Clio, şi tot atâtea ierni au acoperit mormântul încă proaspăt al preotului tău, şi oamenii obişnuiţi a uita repede au desminţit acest fel de a fi faţă de El, iar voci în diferite locuri şi împrejurări au comemorat pe dispărut.

Era al tău, dar şi al nostru, al neamului său şi devenise — prin opera-i variată şi însemnată — al omenirii întregi. Insă pământul înainte de vreme îl ceru, — planuri mari muriră odată cu urzitorul lor...

Putea-voiu oare Clio, prin cuvinte goale şi şterse să cinstesc memoria unuia dintre mentorii mei universitari ?...

Din ţara, de unde timp de secole au coborît istoricii mari, poeţii şi prozatorii nemuritori, ţară bogată în privelişti şi perspective, care dau sufletului contemplaţie şi reverie; s'a născut la 28 Septemvrie 1882, în comuna Hurueşti din Tecuci, acel căruia Moirele îi hotărîră din leagăn să fie Vasile Pârvan. Dela Tecuci, părinţii săi se strămutară, în judeţul Covurlui, pe malul Prutului, în satul Bereşti. Acolo băiatul urmă la şcoala primară, unde avu de învăţător pe tatăl său, Andrei Pârvan. Mama sa, în afară de poveşti cu smei, Feţi-Frumoşi şi Ileana Cosinzeana îi spunea încet istoria Moldovei, frumoasă şi tristă uneori, inspirându-i dragoste de Patrie, de ţăranii noştri, virtuoşi inteligenţi şi înţelepţi. Dela mama lui va fi învăţat pietatea, spiritul de jertfă, bunătatea, traiul simplu şi măsurat. Deci o influenţă preponderantă, încât icoana vie a mamei lui va stărui în inima sa şi nu-l va părăsi decât în mormânt.

Absolvind şcoala primară fu înscris la Liceul «Codreanu» din Bârlad, celebru prin seriozitatea predării limbilor clasice şi prin disciplina aspră a profesorilor şi a elevilor. Aici învăţa bine greaca şi latina. Poate «atmosfera de contemplaţie şi poezie a Bârladului, cu străzi tăcute şi case curate, umbrite de copaci» făcu pe timidul adolescent—străin, de jocurile sgomotoase ale colegilor săi — să trăiască o viaţă interioară şi să aibă opinii personale. «*Fuit a prima infantia gravis*». Deci de copil a fost serios, aspru, tăcut şi silitor. Fără îndoială ca licean a citit mult, a citit cu sete, vrând să ştie, să-şi formeze o bază. Tot de atunci va fi simţit şi *vocaţia* lui, se va fi decis prin muncă, cinste şi răbdare să ajungă cândva: profesor universitar. Acesta trebue să fi fost idealul său, când tânăr păşi pragul Universităţii din Bucureşti.

Era în toamna anului 1900, când Facultatea de Litere şi de Filosofie din Bucureşti domina întreaga viaţă spirituală a României. Curentul literar nou: Semănătorismul altoit pe un naţionalism dogmatic căpăta teren şi se difuza de profesorii Facultăţii de Litere, atrăgând la cursurile lor,—tânărul excepţional dotat N. Iorga şi criticul junimist Titu Maiorescu — pe studenţii dela Medicină, Teologie şi Drept.

Când Pârvan îşi începu studiile universitare, profesor de arheologie şi istoria antică era Grigore Tocilescu, care lăsase obiectul său pe planul al doilea şi se pasionase strângerii şi publicării monumentelor epigrafice. Metoda sa nu mai cores-

pundea exigentelor ştinţei, cursurile sale nu mai tentau. In schimb, spiritul nou, naţionalist şi realist era reprezentat de istorici şi filologi distinşi ca: D. Onciul, I. Bogdan şi N. Iorga. Trei maeştri în ştiinţă istorică, trei caractere, trei profesori. Toţi aveau cultul adevărului, însă Onciul şi Bogdan puneau multă meticulozitate în interpretarea unui document, în precizarea unui fapt; pe când N. Iorga, pe atunci tânăr, în afară de însuşirile menţionate, aducea un spirit universal, o putere de intuiţie genială, o cunoştinţă aprofundată a isvoarelor întregii istorii universale, o putere de muncă de supraom, dublat de un mag al cuvântului cald şi sfătos.

Acest mediu înalt şi curat academic înrâuri viaţa lui V. Pârvan, cât şi metoda de cercetare istorică. Cele mai frumoase zile le petrecea la cursuri şi la seminarii unde se distingea şi devenise foarte apreciat de I. Bogdan, care în toate ocaziile îi netezia drumul şi i facilita triumful. Era cel dintâi, dimineaţa, la uşa bibliotecei, seara rămânând ultimul. Nepierzând nicio oră, evitând tovărăşiile sgomotoase şi ispitele vieţii, cu o voinţă de fier şi o sete de cunoaştere neobişnuită dar şi o putere de concentrare rară îşi formă o atitudine rigidă şi aristocratică, cât şi faima unui singuratic şi unui taciturn. Având o bogată viaţă interioară, obsedat de probleme metafizice şi religioase, nemulţumit că istoria nu poate răspunde acestor cerinţe psihice; citi literatură şi filosofie, aprofundând filosofia antică spre a afla *sensul etic al vieţii.* Poate în acest timp a început să admire pe eseiştii anglo-saxoni: pe istoricul Macolay, pe filosoful Emerson şi pe istoricul Renan. Fruct al cercetărilor sale istorice la Universitatea din Bucureşti fu studiul *Alexandrul Vodă şi Bogdan Vodă* 1449-1455, publicat în editura «Minerva» în anul 1904—studiu istoric care anunţa pe marele istoric şi i dădu dreptul să fie trimis bursier în Germania, pentru perfecţionare în istoria antică. In 1904 luase licenţa şi plecă la universitatea din Jena, unde studie în acelaşi an istoria antică, medie şi modernă, apoi la Berlin între anii 1905-1908 şi la Breslau, în 1908-1909. In aceşti ani de muncă grea îşi adună un material istoric, arheologic şi epigrafic impresionant din marile biblioteci şi muzee apusene şi-şi clarifică personalitatea, preocupările sale «ştiinţifice, sociale şi culturale asupra desvoltării României contemporane».

«La Universitatea din Berlin va fi înfluenţat de munca

minuţioasă şi rezultatele sigure ale maestrului O. Hirschfeld, de enciclopedismul, claritatea şi viziunea universală a istoricului Eduard Meyer, dar admiraţiunea lui se va îndrepta spre figura, dominantă prin ştiinţa, prin atitudine şi talentul elevat a lui U. Wilamowitz Moellendorf».

In 1908 ia doctoratul în filosofie la Universitatea din Breslau, susţinând teza: «Die Nationalität der Kaufleute in römischen Kaiserreiche. Eine historisch-epigrafische Untersuchung», tipărită în anul următor.

Pe scurt, când părăsi Germania era un om deplin format, un cunoscător adânc al problemelor de filosofie a istoriei antice, a istoriei medie şi contemporană, al dreptului roman şi de economie politică şi slavistică. Toate aceste cunoştinţe voia să le puie în serviciul cercetărilor istorice, care spera să-l ajute «a pătrunde tainele vieţii». Făcu călătorii de studii în Anglia, la Paris, în Italia — pe care numai în visuri o văzuse, — străbătând-o dela Nord până în Sicilia, îmbogăţindu-şi mintea şi spiritul, lărgindu-şi orizonturile despre artă. Paralel cu teza de doctorat lucruse *un studiu* remarcabil asupra lui *Marcu Aureliu*, în care erudiţia e dublată de confesiuni personale.

O carte ce este nu numai studiu istoric ştiinţific, dar şi o apologie a stoicismului, pe care o evidenţia expunând viaţa împăratului roman. O considera o carte de căpătâiu, întrucât «singura carte de mângâere sunt Comentariile lui Marcus».

In 1910 e numit profesor de istorie antică şi epigrafie la Universitatea din Bucureşti şi director al Muzeului Naţional de Antichităţi din Bucureşti. In anul următor devine membru corespondent al Academiei Române, mărturisind în discursul de recepţie credinţa sa: «Ştiinţa mea, pe care eu am cercetat-o şi iubit-o cu pasiune, mi-a dat o *concepţie* gravă, aş putea zice, *tragică a vieţii*.... Sunt obişnuit să văd două cauze demne de truda noastră şi de dragostea noastră: cultul pios al amintirii transmise în resturi şi ruine şi cultul entusiast al geniului uman continuu învins şi continuu învingător». In acel an, bazat pe material epigrafic şi literar referitor la istoria romanismului şi creştinismului între Marea Adriatică şi Marea Neagră dă un studiu documentat şi valoros: «Contribuţii epigrafice la istoria creştinismului daco-roman», lucrare prin care fixează data creştinismului în Dacia şi Sciţia mică, după anul 350, determinând acţiunea elementului ur-

ban, superior celui rural, caracterul latin şi misionar al creştinismului daco roman, cât şi existenţa unui şir întreg de martiri şi episcopi şi episcopate în Dobrogea şi dealungul Dunării. Tot din 1911, inaugurează prima companie de săpături arheologice la cetatea Ulmetum. Conştient că viaţa oferă multe dureri şi de destinul tragic al celui chemat, îşi păstrează seninătatea sufletească şi stăpânirea de sine, totuşi e minat de scepticism şi-şi caută consolare în cercetări arheologice, ducând o viaţă izolată, străină cu tot de plăcerile vieţii sociale. Işi creiase în afară de familia sa, o comunitată formată din studenţii săi, merituoşi şi apropiaţi, în sânul acestora îşi petrecea viaţa la Universitate sau în săpături arheologice în Dobrogea. Iar, când singurătatea îl făcea să sufere simţindu-i golul, îşi căuta consolarea în călătorii. In 1912 prezidează secţia congresului arheologic la Roma, în anul următor devine membru ordinar al Academiei Române (la secţia istorică); membru corespondent al Institutului Arheologic German membru al Comisiei Monumentelor Istorice. Intre 1913-1914 face o călătorie în Italia, ajungând până la Taormina, în Sicilia, unde inspirat scrise «*In memoria lui Constantin Erbiceanu*», panegiric cu o întroducere filosofică, altoită pe o simţită poezie -n proză: «*In ţara unde chiparoşii stau de pază la capetele celor întru vecinică pace adormiţi, unde măslinii cu frunzele lor argintii îmbracă munţii ce se oglindesc în marea nemărginită, unde bolta cerului se înalţă până în infinit....*»

Revenind din Italia începe exploraţia coloniei milesiene, Histria. Izbucnind războiul mondial ia contact de prima dată cu mulţimea, având o dureroasă desamăgire. Se alege cu o broşură, în care părerile sale erau *Părerile unui trădător de neam*. Această experienţă crudă îi mări scepticismul. Intre 1916-1918 e în Moldova, apoi în misiune la Odesa, unde are nefericirea să-şi piardă soţia şi pe unicul său copil. Această lovitură îl aduce pe stoicul convertit parţial la scepticism pe pragul disperării, ideia sinuciderii îi devine familiară. Lupta sufletească îl sfâşie, seninătatea face loc unui om copleşit de durere, ar ţipa dar n'are cui, ar vrea să urle dar se stăpâneşte şi treptat raţiunea supremă îl învaţă, ca viaţa noastră intimă e antinomică Fericirii şi că pe pământ nu se poate găs fericirea decât în uitare, impunând şi: «Uitarea nenorocirilor

uitarea temerilor şi a groazei de moarte, uitarea vieţii reale în întregimea ei şi afundarea în visul fantastic al entuziasmului dionysiac, ahrodisic, apollinic». (Gânduri despre lume şi viaţă la Greco-Romanii din Pontul Stâng).

Insă uitarea vine cu paşi rari, iar criza sufletească îl face să vadă clar: «„Vei fi singur, în iubire, în suferinţă, în moarte.„» Singurătatea îl roade, încearcă o consolare în misticism. admiţând posibilitatea miracolelor, lumea viitoare şi creştinismul. Atunci ţine cursul despre «Doctrina Salvării, care nu era decât o istorie a religiilor orientale, cu observaţii psihologice juste, culminând în expunerea şi elogiul creştinismului; apologia figura lui Isus, numindu-l «Suferitorul tragic. Prin urmare nici «Doctrina Salvării» nu l'a consolat, cursul a rămas o încercare neputincioasă de a putea pătrunde cu ajutorul raţiunei în intimitatea mistică a credinţei. De aceia mântuirea o găsi nu în mistică, ci în filosofia stoică a lui Marcu Aureliu. Echilibrul sufletesc se restabili, trăia în singurătate şi muncă, zâmbea foarte rar, preocupat de probleme şi studii se resemnase şi se convinse că: «tăcerea e destinul pe care-l purtăm în noi înşine... că viaţa cea adevărată e tăcere, iar nu exprimare... căci tăcerea e mormântul în care închidem toată plângerea sufletului nostru doritor.„ Tăcerea e moartea vieţii şi viaţa morţii. Tăcerea e Zeul necunoscut». «Ci la omul atins de Zeul Necunoscut speranţa e tăcere, voinţa e tăcere durerea e tăcere, iubirea e tăcere, moartea e tăcere. Şi viaţa însăşi, în întregul ei e tot o luptă pentru tăcere...». Prin urmare pesimism peste care tronează Thanatos, moartea binecuvântată şi liberatoare.

In anul 1919 e profesor şi organizatorul Universităţii române din Cluj, unde ţine cursuri de istoria antică şi istoria artelor. In anul următor fundează «*Şcoala Română din Roma*» şi-i fundator asociat al Casei editoare «*Cultura Naţională*» din Bucureşti; delegat al Academiei Române la *Uniunea Academică Internaţională*» Vice-Preşedinte al Academiei Române 1921—1922. Reia cercetările arheologice, face noui săpături la Histria, e director în acelaş timp al Şcoalei Române din Roma. In 1923 reprezintă Academia Română la Congresul internaţional de ştiinţe istorice din Bruxelles şi-i ales secretar general al Academiei Române, pe şapte ani; 1922-1930.

Până la 1916 făcuse cercetări arheologice la cetăţile:

ropaeum, Ulmetum Troesmis, Capidava, Carsium, Noviodunum, iar după războiu sapă intens cetăţile mari greceşti din Dobrogea: Tomis, Callatis, Histria, pe lângă acestea face descoperiri arheologice şi în Dacia. Publicând lucrări mai însemnate: 3 volume despre cetatea *Ulmetum*. Un volum. «*Histria*» *IV*, unde se află inscripţii descoperite în 1914—1915; *Idei şi forme istorice* — patru lecţii inaugurale ţinute la Universitatea din Cluj sau Bucureşti, în 1919. In anul 1921, pe baza monografiilor scrise publică importantul studiu: «*Inceputurile vieţii romane la gurile Dunării*» arătând că romanismul pătrunsese la gurile Dunării dela 50 a. br, iar că pe vremea împăratului Antoniu cel Cuvios, la anul 150 după Cristos stânga Dunării e «o ţară adânc romană, bogată, înfloritoare, fericită. Dobrogea e plină de oraşe romane, Muntenia şi Moldova sunt pline de sate dace străbătute de viaţă romană». Lăsăm la o parte o mulţime de studii mari şi mici, ca să menţionăm, un rezultat al cercetărilor din Dacia intituiat: «*La pénetration hellénique et hellénistique dans la vallée du Danube*», în 1923, însemnată, fiindcă evidenţiază pătrunderea civlizaţiei elene şi elenistice la gurile Dunării, Grecii pătrunzând cu comerţul lor până în munţii Transilvaniei actuale. In acelaşi an scoate substanţialul volum «*Memoriale*» care trădează pe filosof, pe istoric, pe arheolog şi pe literat. In 1924 se bucură de o *întreită alegere*: membru corespondent al Pontificalei Academii Romane de Arheologie, membru al Real Societăţii Romane de Istoria Patriei, membru al primului Congres Internaţional de Studii Bizantine din Bucureşti. In anul următor inaugură «*Anuarul Şcoalei Române din Roma. Ephemeris Daco-romană*», şi în anul 1926 e invitat să ţină o serie de conferinţe în centrele universitare apusene. Astfel ţine cinci lecţii la Universitatea din Cambridge, o conferinţă la Londra, o comunicare face la Academia de Inscripţii din Paris, devine profesor «agrée» la Sorbona, delegat al Academiei Române în Comitetul Congresului Internaţional de ştiinţe istorice la Geneva şi deşi atât de ocupat, găseşte timp să inaugureze o nouă publicaţie a Şcoalei Române din Roma, *Diplomatiorium Italicum*. După un deceniu de cercetări, de săpături şi descoperiri arheologice, de studii şi consideraţiuni sintetice asupra romanismului şi elenismului, putu să se ocupe intens şi cu pasiune crescândă de antichitatea tracă. Trei ani de muncă

barbară (1923—1926) i-a trebuit ca materialul arheologic, epigrafic şi studiile cercetate să le poată modela într'o sinteză monumentală: «*Getica*. O protoistorie a Daciei», apărută în 1926. Din informaţii personale, ştim că sta nopţi întregi cufundat între munţi de cărţi, în biblioteca Seminarului de Istorie Antică dela Litere şi cerceta spre a aşterne pe hârtie şirele unui nou capitol sau paragraf. Ades îl apuca zorii zilei până termina. Şedea un ceas întins pe scaune, în bibliotecă şi se odihnea, se spăla pe obraz, lua o cafea şi apoi era gata să-şi ţină prelegerea. O muncă istovitoare şi o viaţă de ascet! Prin Getica s'a îmbogăţit istoria lumei antice pe douăzeci de secole, — se cunoştea istoria Daciei dela epoca miceniană până la aceea romană, când se prăbuşeşte regatul lui Decebal. Opera care se aseamănă ca valoare şi importanţă numai cu lucrarea lui *Minns*, *Scythians and Greck*, (Cambridge 1913) şi cu a lui *M. Rostovtzeff*, *Iranians and Grecks* in South Russia, Oxford, 1922).

Getica a recoltat cuvinte de laudă şi sinceră admiraţie, fiind socotit autorul *un maestru* , care a reuşit să dea această grandioasă construcţie ştiinţifică română, — operă şi azi actuală.

Ultimele lecţii la Universitatea din Bucureşti le ţinu în Decembrie 1926 — Februarie 1927. Tot în acel an apăru şi revista de cercetări şi descoperiri arheologice în România «*Dacia*». Dar în anul 1927, Moirele, Parcele, hotărâseră din leagăn să-i taie firul vieţii. Pe patul de suferinţă, Pârvan dureros de singur, fără familie, fără mama lui nepreţuită, doar numai unul dintre elevii apropiaţi, îi sta în preajmă. Ştia că are puţin de trăit şi resemnat îşi comunica ultimele gânduri ca sub piatra-i funerară să fie adusă şi îngropată şi mama sa. Tânărul abia îşi stăpânea durerea. Pârvan părea pregătit să păşească în altă lume, fără lamentări fără regrete. Insă când se apropie clipa supremă, cel care o viaţă întreagă fu singur şi dur, tăcut şi stoic, întors cu faţa la perete isbucni în plâns; filosoful era învins de om, era «singur :.. în suferinţă în moarte».

In ziua de 26 Iunie 1926, Omul Vasile Pârvan, nu mai exista. Natura împodobită în haine de sărbătoare cinstea

spiritul său; copacii mişcându-şi frunzele, plângeau înăbuşit; murise Pârvan.

Dar Thanatos va fi învinsă prin viaţa, viaţa prin afirmarea elevilor săi, continuatorii operei sale.

> «Numai dând din sufletul nostru trăim deplin, şi cu cât dăm mai mult, trăim mai deplin».
>
> *(Memoriale — V. PÂRVAN)*

2. *Aspecte ale personalităţii lui V. Pârvan. — Profesorul* Omul, ajuns prin muncă privaţiuni şi sacrificii, profesor universitar, era un om călit bine pregătit voluntar energic şi *un model* de profesor. El cunoştea adânc relele de care suferea ţara după răsboi, materialismul cras care pusese stăpânire pe sufletul social, clasa îmbogăţiţilor de răsboiu profitoare, egoistă, necinstită şi murdară [2]. Lumea goală de o concepţie filosofică, interesând-o nu rostul ei în lume, ci «plăcerea», nu gândul metafizic, ci valoarea, aprecierea pe care «lumea» o dă omului comun. Nedeosebindu-se de omul comun nici «aşa zisul om superior, artist, om de ştiinţă... care în aproape unanimitatea cazurilor este tot un τεχνίτης— meseriaş — afundat cu totul în specialitatea lui şi tot aşa de opac pentru gândul metafizic ca şi un plugar». [3]

Atunci cui revine *datoria* de a purifica omenirea, societatea românească? Cine e chemat să creeze «oameni întregi noui!?» Cine trebue să formeze sufletul naţiunei şi are «răspunderea întregei vieţi a naţiunei (?)».

E cert, că acela nu poate fi decât *profesorul universitar*. Acesta trebue să fie astăzi «nu un infailibil profet de sentinţe revelate, ci un prospector de aur şi diamante în stâncosul pustiu al neînţelepciunii omeneşti» [4].

El nu trebue să fie un sbir şi nici un duşman al noutăţii spiritului şi al libertăţii cugetării originale, contrariu, profesorul să se apropie cu iubire, cu înţelegere de elevii săi,

---

[1]) Em. Panaitescu, V. Pârvan, Bucureşti, 1930, p. 24; Al. Busuioceanu, Pârvan gânditorul, ediţia II-a, „Ramuri“ Craiova, 1934, p. 71. Am utilizat aceste două lucrări, pentru a lua anumite date şi citate ale autorilor, — pusc între ghilemele, de noi — în legătură cu: „V. Pârvan Omul şi opera“.

[2]) V. Pârvan, Idei şi forme istorice, Bucureşti „Cartea Românească“; 1920, p. 220, v. p. 18—19.

[3]) V. Pârvan, Gânduri despre lume şi viaţă la Greco-Romanii din Pontul Stâng în Memoriale, Cultura Naţională, Bucureşti, 1923 p. 225, v. v. 11.

[4]) V. Pârvan, Datoria vieţii noastre, în Idei şi forme.. op. cit. p. 13.

«se se facă şi el simplu şcolar, alergând la un loc cu copiii şi adolescenţii după licuriciul minunat al gândului, care luminează în întunerecul banalităţii utilitare zilnice» [1]) Intr'o atmosferă ca aceasta, „de camaraderesc entusiasm, pentru idealurile de toate felurile» vor înflori sufletele oamenilor adevăraţi «noui», «în care pâlpăie flacăra ideii» [2])

Profesorii trebue să lupte nu pentru mecanicizarea vieţii, pentru materializarea şi îndobitocirea ei, ci «scopul suprem al luptei noastre e *spiritualizarea vieţii marelui organism social, politic şi cultural creator care e naţiunea*» [3]) Mijloacele pe cari le preconizează «pleacă din izvorul unic *al idealismului naţional*» şi au un caracter exclusiv social-cultural» [4]) *Metoda* urmăreşte nu fabricarea de titraţi, ci «*cultivare (a) şi selecţiune (a) sufletelor superioare, prin punerea la probă a fiecărui individ, care ne este încredinţat, ca piatră de încercare (a) cultului Ideei.* Cine rezistă şi dă scântei (cugetă, are idei originale) e vrednic să intre în confraternitatea Universităţii naţionale» [5])

Profesorii universitari trebuind să fie «preoţii asprii ai unei religii de purificare... (sunt) condamnaţi — zice Pârvan — să fim ireductibili sau să ne retragem din luptă. Căci asupra noastră apasă răspunderea întregei vieţi a naţiunei. Sănătatea sufletului ei ne e încredinţată nouă. Iar noi (prof. universitari) suntem datori să luptăm pentru a-i păstra întru eternitate această imunitate faţă de decădere şi moarte... Noi trebue să fim oracolul, la care să alerge mulţimea în ceasurile de cumpănire a Destinului, spre a-i da lămurire asupra viitorului; căci numai noi gândim mai presus de meschinul timp şi spaţiu politic-social» [6]) Iar opera de purificare «cere sacrificarea însăşi a sufletului». De aceia idealul său a fost să fie *un model* de profesor şi *a fost !*

Iată, cum Pârvan îşi înţelegea menirea de profesor: «Când semenii tăi te urcă în vârful piramidei sociale, trebue să arzi tot sufletul tău pentru a rămâne acolo: nu pentru tine, că tu eşti un om trecător, dar pentru oameni, pentru i-

[1]) V. Pârvan, Datoria vieţii noastre în Idei şi forme... op. at. p. 14.
[2]) ibid. p. 13.
[3]) ibid. p. 20.
[4]) ibid., p. 20
[5]) ibid. 20—21
[6]) ibid. p. 21.

dealul lor, pe care tu nu trebue să-l laşi să decadă pentru sublimul pe care trebue să-l faci să înflorească în inima contemporanilor tăi, chiar de ar fi să-l creşti cu tot sângele vieţii tale pe care numai odată o ai» [1]).

In ce prevede problema mult discutată a *menirii Universităţilor*, Pârvan spune: «Universitatea (trebue să fie) un colegiu frăţesc de tineri şi bătrâni cari caută împreună deopotrivă de entuziaşti, realul, adevărul, frumosul, sensul lumii şi al vieţii...» [2]) convertind întreaga naţiune la cultul idei pure. Dematerializarea fără cruţare; spiritualizarea entuziastă; cercetarea neobosită a realităţilor naţionale pentru ce are etern în ea; activitate misionarică social-culturală, adânc iubitoare, pentru prepararea întregei mulţimi a fraţilor cu taina cea mare a naşterii geniilor noastre universale» [3])

Iar în alt loc, lapidar, se pronunţă: «Confraternitatea Universităţii noastre trebue să înţeleagă viaţa ca o luptă pentru mai mult gând. Spontaneitate, originalitate, însufleţire, spiritualizare, a întregei noastre munci ordonate în viaţă» [4]), căutând a da: «etern valabilul uman» şi împlinind «comandamentul legii vieţei pe pământ: dela sub-om, la om, dela om, la zeu» [5]).

Pârvan, aşa cum a scris, a trăit. Fiind camarad cu elevii săi întru cercetarea adevărului, sever în selecţionarea valorilor şi pildă vie prin muncă, abnegaţie şi patriotism. De aceia icoana lui stărue încă, în sufletele celor ce l-au avut profesor.

> „Şi fiecare bătrân (istoric), care cade obosit, lasă un tânăr singur. Şi tânărul în aceiaşi clipă e chemat bătrân şi altul mai tânăr ca el, trece să-i facă tovarăşie şi sprijin. Iar moartea celor bătrâni îmbătrâneşte pe cei tineri".
>
> *V. PÂRVAN—Memoriale*

3— Istoricul— Pârvan ştia, că istoricul se ocupă cu «plasarea perspectivică a fenomenului în aceea ficţiune spaţială, pe care noi o numim «timp», că faptele istorice sunt fapte cosmice, transformate în fapte istorice prin atitudinea creatoare a istoricului [6]) Acesta are în vedere «Devenirea vieţii ome-

1) ibid. p. 18.
2) V. Pârvan, Datoria vieţii noastre, în idei şi forme... op. cit. p. 25.
3) ibid., p. 35.
4) ibid., p. 40.
5) ibid., p. 41.
6) V. Pârvan, Despre valorile istorice, în idei şi forme... ibie. p. 50.

neşti spirituale, atât în aspectele ei individuale, cât şi în cele colective», urmărind «linia ondulată a diferitelor deveniri spre a o putea fixa concret în opera sa»[6]) Dar el mai este obligat ca tot ce este «creaţie omenească: de tehnică, artă, filosofie religie, ştiinţă pură, politică, războiu, activitate economică», să nu rămână «în afară de preocuparea istoricului». Cu o singură condiţie ca «alături de *afinitatea electivă*, subconştientă, cu diferitele forme create ale diferitelor gânduri creatoare (religioase, politice, artistice abstracte. plastice) să aibă darul de a apercepe spiritualul, maleabilitatea adaptării la idei cât mai disparate, sistematizarea ideologică şi formală a diferitelor deveniri ale gândurilor, sinteza spirituală istorică»[1]).

De asemenea «istoricul nu poate uita că între pământ şi om e o perpetuă luptă şi că întreaga frumuseţe a vieţii, întreaga lumină a sufletului nostru, vine dela biruinţa spiritului (care e ritm), împotriva materiei (care e inerţie). De aceea tot ce e împiedecare a libertăţii spiritului şi deci a libertăţii creării, e pentru istoric un obiect de preocupare negativă, iar nu pozitivă. Şi tot de aceea nu-l vor interesa elementele negative materiale, ci numai cele pozitive, ideile, vor fi pânzele, în care piloţii umanităţii, sufletele născocitoare de gânduri nouă, lasă să bată vânturile mari ale sentimentelor ancestrale şi ale instinctelor cosmice, spre a mâna umanitatea tot mai departe pe oceanul cel fără hotare al vieţi universale»[2]).

Istoricul trebue să nu devină părtaş al procesului de judecat, (al faptelor istorice) pline de prejudecăţile contemporanilor interesate în cauză, ci «să rămână judecător senin..»[3]), având ca «material de cercetare:» «Masse şi indivizi materie şi spirit, animalitate şi umanitate, natură şi cultură în reciproca lor influenţă». (Cu un cuvânt): Devenirea vieţii: iată obiectul ideal al cercetării lui (istoricului)[4]).

Insă pentru a face istoricul o operă serioasă i se cere

---

6) ibid., p. 52.
1) V. Pârvan, Despre valorile istorice, în Idei şi forme... op. cit. p. 55-55.
2) ibid. p. 58.
3) ibid. p. 63.
4) ibid. p. 62.
5) V. Pârvam, In memoriam Constantini Erbiceanu, în memoriale, p. 67-68.
V. Pârvan, Despre valorile istorice, op. cit. p. 47.

«o cruditie deplină», «lărgime de suflet de a putea înţelege şi valora deplin creaţiile altora», «un dar de abstracţie cel puţin tot aşa de ascuţit ca al filosofului», cât şi unul «de analiză şi sinteză, a fenomenelor şi ideilor istorice... cari trebue să preceadă orice concluzie de istorie universală», să poată «înţelege desăvârşit şi viaţa politică —fără a fi cu necesitate el însuşi un bun om politic,— tot aşa cum o poate înţelege pe cea artistică — fără a fi însuşi artist — şi pe cea religioasă — fără a fi însuşi preot sau simplu credincios al unei religii anumite»[5]).

Natura l-a înzestrat pe Pârvan cu multe calităţi, fiind erudit, deschis la orice gen de creaţie, artist, credincios al unei religii noui şi înţelegător al realităţilor politice fără a fi un bun om politic.

In ce priveşte *istoria*, aceasta «e, ca şi religia, arta şi filosofia, o *atitudine* în faţa lumii şi vieţii»[6]). Istoria nu este —cum credea Xenopol o înlănţuire de fapte succesive în timp, care nu aseamănă între ele şi-s legate prin cauzalitate [1]), ci «devenirea în totalul ei, după legile generale, cosmice, care o determină, are a caracteriza şi valorifica fenomenele izolate. Iar aceste fenomene, ele însele, nu sunt decât inseparabila continuitate (iar nu, cumva, lăcuirea în tic-tacuri «succesive») a liniei unice ascensionale-descensionale a devenirei vieţii spirituale analoage, dar imens mai bogate în vibraţii, ca viaţa naturei, ea însăşi inseparabil continuă în linia vieţii ei eterne»[2]).

Deci există două feluri de studiere a trecutului, de o parte «*Istoria empirică*»... (care caută în istorie *cauze* şi *efecte* şi e foarte mândră să stabilească legi de succesiune ale fenomenelor (prin ele însele (!) istorice de altă parte).... *atitudinea real-istorică* admite ca dată legea însăşi a devenirei, legei cosmică, iar nu strâmt particularistă, şi pe baza acestei legi a vibraţiei şi ritmului universal caută a urmări în diferitele deveniri istorice intensitatea şi tempo specific fenomenului fiecărei deveniri »[3]). Mai ales, că: «Cel mai modest amănunt al vieţii materiale a omului poate lua aspect istoric, dacă el

1) A. D. Xenopol, La Théorie de l'Histoire, p. 385, ed. II, Paris, 1908.
2) V. Pârvan, Despre valorile istorice, op. cit. p. 54.
3) ibid. p. 65.
4) ibid. p. 67.
5) ibid. p. 119.
6) ibid. p. 124.

e valorificat evolutiv—spiritual. Un fenomen istoric e în înțelesul nostru ca ipso și o valoare istorică. (Istoria ținând seamă de «valorile istorice, iar nu (de)... simplele fenomene neutre ale vieții omenești biologice.... e clar că *Istoria* nu poate fi înțeleasă ca o atitudine științifică, pur descriptivă și registratoare a unor fapte în sine, ca o *atitudine creatoare de valorificare și construire spirituală*» [4]) Prin urmare: «Istoria are a însemna cu răceală și perfectă indiferență toate aceste *deveniri ale vieții ideilor*, adică ale vieții omenești în general, ferindu-se de a le valora etic ori estetic, ci mărginindu-se la rațiunea ei intimă de a fi și valora, cea energetic-ritmică» [5]).

Insă «... dând formă vie, inteligibilă, comunicabilă și rațională, devenirilor vieții omenești, în toate aspectele și gândurile ei *Istoria* (devine) *conștiința de sine a Umanității ca tot*» [6]).

Pe scurt, Pârvan, nu este numai un istoric, ci și un teoretician al istoriei.

> „Noi muritorii suntem mari, nu pentru găsirea unui gând într'o zi de noroc, ci pentru urmărirea într'o mie de zile, și cu și fără noroc, a gândului unic, care stă la temelia oricărei vieți creatoare".
>
> *(V. PÂRVAN—Memoriale)*

4. *Arheologul.* După o perioadă romantică în arheologie, reprezentată prin Grigorie Tocilescu (1881-1909), mai mult epigrafist decât arheolog, cu o metodă de cercetare învechită; apare în 1910, Vasile Pârvan,—care vreme de 17 ani va contribui cu mult elan, pricepere și stăruință cercetările arheologice în Dobrogea, apoi în Dacia — meritând a fi numit *părintele arheologiei, științifice române.* Opera lui este, uriașă, ca și spiritul său larg, clar-văzător și echilibrat, rezultatele sale sunt *strălucite* și *imposibil* de redat în cadrul unui eseu. De aceia ne vom limita la o schițare a activității sale arheologice [1]) Incă înainte de a începe săpăturile pe teren, din anul 1906, când își fixează un «program de activitate în stil mare» program realizat aproape în întregime, publică un studiu plin

1) Pentru detalii vezi lucrarea, din care ne-am inspirat a d-lui Radu Vulpe, Activitatea arheologică în Dobrogea în cei 50 de ani de stăpânire românească, în Dobrogea, cincizeci de ani de vieață românească, București, Cultura Națională, 1928, p. 793, v. p. 117—144.

de erudiţie despre cetatea *Salsovia*, stabilind-o la Beştepe lângă Mahmudia [1]), iar în 1911 publică *Cetatea Tropaeum*, utilizând rezultatele săpăturilor lui Tocilescu şi tratând «în amănunt romanizarea Dobrogei antice» [2]).

Tot în 1911 inaugură prima campanie de săpături arheologice în Dobrogea, la Ulmetum (Pantelimonul de sus) «cea dintâiu cetate romană din ţara noastră explorată complet, în timp de 4 ani. Este «un model de operă arheologică». Inconjurat de o legiune de şcolari», care-şi fac acolo ucenicia, Pârvan conduce personal săpăturile «dând cel mai stoic exemplu de conştiinciozitate ştiinţifică». Metoda arheologică a maestrului se deosebeşte fundamental de a lui Tocilescu. Se sapă zidurile din jurul cetăţii, apoi se pătrunde succesiv în interior; pe strada principală, apoi pe cele laterale, dând o deosebită grijă zidurilor descoperite, căutând să le păstreze aşa cum le-a găsit, nescoţând din zid nici pietrele cu inscripţii şi preocupându-l în cercetările sale arhitectonica zidurilor, stratigrafia, numismatica, ceramica şi epigrafia. Prin urmare, o «metodă complicată şi rafinată», impunea arheologului o pregătire solidă, iar, «săpăturile nu se puteau lăsa pe seama gardienilor şi a arhitecţilor», ca pe vremea lui Tocilescu, ci trebuia permanent specialistul să fie de faţă.

In acest studiu [3]) insistă distinsul arheolog asupra organizării vieţii rurale romane în Scitia Minor, dând şi cea dintâiu *hartă arheologică* mai completă a Dobrogei în timpul Romanilor, cu o complicată *reţea de drumuri* şi cu delimitarea câtorva din *teritoriile* în care se împărţia regiunea» [4]) Paralel cu campania de săpături dela Ulmetum, în 1913 Pârvan face cercetări în *centrul Dobrogei* spre «a cunoaşte mai bine mediul teritorial în care s'a desvoltat viaţa antică a cetăţii Ulmetum», publicând studiul «Descoperire nouă în Scythia minor», în care tratează despre Capidava (Calachioi) pe malul Dunării, despre cetatea Carsium (Hârşova), despre cetatea *Troesmis* (Igliţa), despre cetatea Noviodunum (Isaccea), unde

1) V. Pârvan Salsovia Bucureşti, 1906.

2) V. Pârvan, Cetatea Tropaeum, Consideraţii istorice, Bul. Com. Mon. Ist. 1911 Buc.

3) V. Pârvan, Cetatea Ulmetum etc. etc. Rom. Buc. Vol. I (1912), II (1913) III (1914-1912).

4) Radu Vulpe, Activitatea arheologică în Dobrogea, op. cit. 132. (v. Harta Dobrogei din timpul Romanilor din volum).

se află o staţiune importantă a flotei romane de Dunăre, despre interesantul *mithraeum* dela Acbunar lângă Troesmis, despre staţiunea de *beneficiarii* dela Râmnicul de jos şi despre castrul estival dela Pantelimonul de jos şi despre stâncile, cu importante inscripţii greceşti din epoca romană dela Şeremet»[1]); în afară de alte descoperiri, publicate într'o revistă germană. Paralel cu aceste laborioase şi fructoase descoperiri comunică Academiei rezultatul săpăturilor făcute în stânga Dunării: *Ştiri nou din Dacia Malvensis* [2]) şi *Castrul dela Poiana şi drumul roman prin Moldova de jos* [3]). In anul 1914 începe săpăturile la cetatea Histria (lacul Sinoe), vechea colonie milesiană fondată la 656 a. Cr. Explorarea importantei cetăţi s'a făcut cu fonduri puse la dispoziţie de Academia Română, reprezentând «apogeul activităţii lui Pârvan în Dobrogea şi unul din cele mai remarcabile evenimente arheologice din Sud-Estul Europei din ultimile decenii»[4]).

Histria concretizează istoria Dobrogei din sec. VII a. Cr. până în vremea bizantină în sec. VI, deşi a fost distrusă de Goţi în anul 238, curând se reconstituie, având o viaţă aproape continuă şi de mare strălucire atât în epoca greacă, cât şi în cea romană. E imposibil de descris în câteva rânduri tot ce s'a descoperit la Histria: băi romane, admirabil conservate, basilici creştine, locuinţe numeroase din epoca bizantină, peste 200 inscripţii greco-romane de o însemnătate «primordială pentru reconstituirea unei importante părţi din trecutul Sciţiei minore,— inscripţii cu preţioase amănunte topografice, cum sunt fragmentele unei orothesia, prin care se delimitează teritoriul cetăţii Histria în anul 1000 d. Cr. şi dă numele de râuri: Picusculus, Turpiculus, Gabranus, Sampeus şi Calabeus, apoi inscripţii care dovedesc influenţa Histrienilor asupra Traco-Geţilor şi a Romanilor asupra Grecilor, nu lipsesc nici statui de marmură: un cetăţean grec îmbrăcat după moda romană, o preoteasă, deasemenea numeroase reliefuri de marmură sau de calcar găsite cele mai multe în fragmente, figurând zei ca: Apollon, Dionysos, Dioscurii, Cavalerul trac,

1) ibid. p. 132.
2) An. Ac, Rom. S. Ist. XXXV (1913).
3) ibid., Vol, XXXVI (1913).
4) Radu Vulpe, Activitatea arheologică, op. cit. p. 132.

Aphrodite. Isis sau scene funerare [1]), apoi «olane, ţigle, cărămizi, conducte de apă săpate în piatră, fragmente de ceramică, amfore, monete, undiţe, fibule de bronz, cheie de fier, ornamente metalice, piepturi de os, balamale de porţi» şi altele.

Concomitent cu această prodigioasă activitate, Pârvan conducea prin elevii săi, deveniţi colaboratorii săi apropiaţi, cercetări arheologice mai puţin importante «la Silistra, la Peletlia, la Caraorman, la Mangalia şi la Constanţa» [2]), altă descoperire făcuse la Carali, în judeţul Caliacra, Pârvan [3]) Din vastul plan de 7 monografii ce proectase asupra Histriei regretatul arheolog n'a publicat decât 3 studii [4]).

Pârvan în 1915 dă o deosebită atenţie Dobrogei de Sud. Dintre colaboratorii săi, d. Teodorescu azi profesor de arheologie la Universitatea din Cluj, a condus săpăturile unei cetăţi romano-bizantine dela Chiosè-aidin, poate antica Palmatis ...alte explorări la Silistra (Durostorum) la Turtucaia (Transmarisca) la Vetrina (Tegulicium) şi la Cadichioi (Candidiana), la care săpături au participat şi d-nii G. G. Mateescu şi Paul Nicorescu descoperind staţiuni de o importanţă secundară.... Cu studierea diverselor obiecte preistorice descoperite la Cadichioi, la Vetrina, la Damadas şi la Cuciuc-Ghiol, Pârvan a însărcinat pe d. I. Andrieşescu, actualmente director al Muzeului Naţional de Antichităţi şi profesor de preistorie la Univesitatea din Bucureşti, pe atunci şef asistent al Muzeului» [5]) Tot în 1915, colaboratorii săi, d-nii D. Teodorescu, H. Metaxa, G. G. Matheescu, Paul Nicorescu şi Scarlat Lambrino au făcut descoperiri la Tomi (Constanţa) la Callatis (Mangalia) [6]) iar Pârvan a descoperit zidul înconjurător al cetăţii Tomi [7]).

---

1) Scarlat Lambrino, Hisrria romaine à la lumière des fouiles, Revue des Etudes latines (publiée par la société des études latines; v. şi S. Lambrino, Cetatea Histria. Notiţă istorică şi descriptivă cu prilejul expoziţiei cetăţii Histria dela Academia Română, Martie 1931).

2) V. Pârvan, în Archäologischen Anzeigen, 1915, 4 p. 247 şi urma (în Radu Vulpe, Activitatea arheologică... op. cit. p. 134.

3) ibid. p. 135, v. nota 1.

4) V. Pârvan, Histria IV, Inscripţii găsite în 1914 şi 1915, An. Ac. Rom. S. Ist. XXXVIII Bucureşti, 1916. Histria VII, Inscripţii găsite în 1916, 1921 şi 1922, An., Ac. Rom., S. Ist. Seria III, vol. II, Buc. 1923; Fouilles d'Histria, Inscriptions: troisème série: 1923-1925, în *Dacia*, II, 1925, p. 189 şi urm.

5) Raport asupra activităţii Muzeului Naţional de antichităţi: 1915, p. 46 şi urm, R. Vulpe, Activitatea arheologică op. cit. p. 135-136.

6) Buletinul Comisiunii, Monumentelor Istorice, 1915.

7) V. Pârvan, Zidul Cetăţii Tomi, An. Ac. Rom. S. Ist. XXXUII, 1915, Bucureşti.

In anul 1916 Pârvan continuă săpăturile la Histria, d. Teodorescu la Callatis şi G. G. Matheescu inaugurează săpăturile la Abritus (Abtat-Calesi), în jud. Durostor. Venind răsboiul, Dobrogea fiind invadată de inamici şi armata română retrăgându-se din Oltenia, Muntenia şi Dobrogea în Moldova, Bulgarii şi Germanii au devastat muzeele regionale din Dobrogea ; dela Ulmetum, Constanţa, Mangalia, Silistra, Adamclisi şi Hârşova. Obiecte de artă, inscripţii, sculpturi artistice, şi capul lui Helios, fragment de statue uriaşă, găsit la Histria au fost furate şi duse în Bulgaria. Chiar zidurile vechi au fost distruse, materialul pentru căratul pământului şi uneltele de săpat dispăruseră [1]). După răsboiu, în 1921, Pârvan conştient «că România poate avea Grecia, Italia şi Africa Romană pe propriul ei teritoriu» reia activitatea arheologică în Histria, continuată până în 1926, fie direct, fie prin discipolii săi, izbuti a face pe şantier o casă pentru adăpostul personalului ştiinţific şi alta pentru gardieni. In 1922 paralel cu săpăturile la Histria face cercetări personale preistorice în Bărăgan, care vor înceta odată cu viaţa sa. In 1923 publică studiul: «Inceputurile vieţii romane la gurile Dunării», care sintetizează rezultatul săpăturilor făcute în Dobrogea, — studiu capital pentru lămurirea romanizării Geţilor şi Tracilor din Dobrogea. In acelaş an publică două lucrări mici, dar substanţiale, prima o comunicare făcută la congresul internaţional de ştiinţe istorice dela Bruxelles: «*La pénétration helénique dans la vallée du Danube*» [2]) sintetizează rezultatul cercetărilor protoistorice din Muntenia ; şi a doua e «Consideraţiuni asupra unor nume de râuri daco-scitice [3]), comunicare ţinută la Academia Română arătând originea numelor de râuri mai însemnate din ţară, cât şi numele de *Dunărea*, care vine dintr'o formă veche getică *Dunaris*, afirmaţie recunoscută şi de învăţaţii apuseni.

Renunţăm a menţiona alte scrieri şi săpături conduse de d. Gr. Florescu la Capidava (Calachioi), la Callatis de d-nii Săuciuc Săveanu şi Oreste Tafrali, de d. Paul Nicorescu, la vechiul Argamun de d. Mateescu la Ibida (Slava Rusă) ca să cităm importantul studiu în italieneşte despre cetatea *Du-*

---

1) Radu Vulpe, activitatea arheologică... op. cit. p. 136-138 ; N. Pârvan Inceputurile vieţii romane la gurile Dunării.

2) An. Ac. Rom. Bulletin dela section historique, X, Buc. 1922.

3) An. Ac. Rom., I, Buc. 1923.

rostorum, stabilindu-i origina geto-tracică [1]), iar nu celtică şi tipăreşte în 1926, ca o încoronare a muncii nepregetate pe altarul istoriei antice şi arheologiei *Getica* [2])şi primele două volume din *Dacia*, buletin anual al cercetărilor şi descoperirilor arheologice din România. După *Getica* trebuia să urmeze *Romanica*, care ar fi tratat despre romanizarea Daciei şi ultima ar fi fost *Protoistoria Slavilor* [3]). Insă pe când era de 45 ani, în plină vigoare şi gata a lămuri însăşi formarea poporului român se pierdu în «tăcere» când încă multe avea de spus. Despre regretatul, vestitul arheolog *Albert Grenier* spunea că era «*unul dintre maeştrii nu numai ai României, dar chiar ai întregei Europe*» [4])... S'a scurs un deceniu. Totuşi Pârvan e viu prin elevii săi, istorici şi arheologi distinşi, bătrîni unii, iar alţii tineri.

„Şi nu e nimic atins de mâna ori de buzele noastre, că să nu moară".
V. Pârvan — Memoriale

5. *Filosoful*. — Epitetul nu trebue luat decât în sensul de cugetător, Pârvan nescriind un sistem de filosofie, ci a presărat ici, colo, gânduri cari pot forma o metafizică şi o religie, rezultat al trăirii şi meditaţiilor sale. Un om deosebit prin structură, care ştia că «durerea e legea existenţei» [5]) iar «viaţa e o realitate universală: e vibrarea şi ritmul luminilor nesfârşite. Sensul ei rezidă în însăşi această vibrare. Scopul ei vibrarea maximă [6]) viaţa neavând «alt sens şi alt scop, decât viaţa însăşi — (care e) vibrare şi ritm cosmic» [7]). In alt loc precizează: «Căci înţelesul vieţii interumane nu este estetic ci etic. Nu animal frumos, ci animal bun are a deveni omul... Nu frumosul absolut (în forţă, în gândire în creare), ci iubirea absolută în binefacere, în milă, în jertfă pentru aproapele» [8]) Deasemenea Pârvan cunoştea lumea şi înţelese că: «pentru

1) Municipium Aurelium Durostorum, Revista di Filologie et d' Instruzione classica, fasc. 3, Torino 1924.

2) V. Pârvan, Getica. O protoistorie a Daciei, etc. R. Mem. Sec. Ist. Seria III, Tomul III Mem. 2., Cultura Naţională, Buc., 1926, p. 841, cu 425 figuri 43 planşe şi 4 hărţi.

3) Radu Vulpe, Activitatea arheologică.. op. cit. p. 130.

4) ibid.

5) V. Pârvan, idei. Op. cit. p. 137.

6) Ibid p. 123.

7) Ibid p. 124.

8) V. Pârvan, Memoriale, p. 153.

omul obişnuit lumea nu e spaţiul viu până unde poate răsuna unica personalitate banală. «Concepţia despre lume» a omului obişnuit nu e nici etică, nici estetică, nici religioasă ci naiv, utilitaristă; poporul e prin instinct hedonist; «*lumea*» lui şi «plăcerea» lui sunt factorii capitali ai vieţii lui sufleteşti»[1]). «Omul din popor rămâne inconştient de frumuseţea vieţii lui, de adâncimile sufletului întocmai cum rămâne neştiutoare de sine natura neînsufleţită din jurul lui» [2]).

Prin omul comun «mulţimea e, în general, refractară gândului» [3]). In acest caz cine salvează societatea de o «totală trivializare a vieţii în comun (?) [4]). Solitarii răspunde Anaxandros (care nu-i decât Pârvan cu lumea lui de gânduri): De n'am fi noi, solitarii, omenirea s'ar îneca în marea murdară a patimilor. Dar noi în apărarea noastră de urîţenia lumii, apărăm şi pe oameni, arătându-le o viaţă mai bună. De pe stânca înaltă a singurătăţii noastre noi vedem toată durerea şi a celor biruiţi, şi a biruitorilor de o clipă. Noi vedem zădărnicia speranţelor şi despărţirilor meschine, şi cu milă, cu iubire adesea, le arătăm din adăpostul nostru, adevărata speranţă: viaţa, — singura desnădejde: moartea... noi le arătăm că întreaga noastră viaţă poate fi o sărbătoare splendidă întru unirea noastră cu gândul cel mai presus de noi înşine. Ingropaţi în realităţile vieţii, ei nu pot suporta idealul. In vreme ce noi descoperind simbolicul unificăm şi arta cu însăşi esenţa vieţii, supunând gândului unic toate amănuntele realităţii vii»[5]). Omul singuratic este gânditor, are o bogată viaţă interioară; este omul tăcut şi grav, care sfredeleşte cu gândul lui necunoscutul, aruncă punte de gânduri peste spaţiu şi timp trăind intens, «drama vieţii» (care) e alcătuită din această teamă de propriul destin, ce-l purtăm în noi înşine; în luptă, în iubire, în glorie, în părăsirea vieţii, ne regăsim mereu faţă în faţă cu Destinul acesta, care ne întreabă cu zâmbetul lui îngheţat: «Ce vei face acum muritorule, care să fie altceva decât mine însumi, Fatalitatea ta?»[6])

Insă nu numai ideia morţii, obseda pe singuraticul Pâr-

---

1) Ibid p. 11.
2) Ibid p. 16.
3) Ibid p. 18.
4) Ibid p. 33.
5) V. Pârvan, Ider.,. op. cit p. 211—212
6) V. Pârvan, Memoriale, p. 217—218

van ci însăşi conştiinţa despre singurătatea fiecăruia în mijlocul oamenilor şi lumei....?»[1]) implicit singurătatea şi tristeţea vieţii: «Dar eu văd toată întristarea vieţii în neputinţa noastră de a sfărâma zidul de singurătate, care se ridică împrejurul fiecăruia din noi până la cer. Poate e mai bine a fi singuri, dar noi ne dorim împreună cu alţii: Şi totuşi, de câte ori, cu unghiile noastre sângerânde, am făcut o spărtură în zidul închisorii noastre şi privim la alţi prizonieri, în alte turnuri, nu semne de iubire, ci priviri de ură se întâlnesc cu ale noastre»[2])

Dar singurătatea, ura semenilor tăi nu's nimic în comparaţie cu adevărul, că oricât de mare e cineva: Va «fi singur în iubire, în suferinţă, în moarte»[3]).

«Tragedie cumplită mai tristă ca toate poemele scrise, e viaţa noastră în ură»[4]), în singurătate, la care se adaugă «urîtul, care ne cuprinde din toate părţile — îmbătrânindu-ne înainte de vreme, făcându-ne neîncrezetori, întunecaţi şi practici»[5]).

Mai mult Pârvan ajunge la concluzia, că nu există nemurirea sufletului şi nici viaţa viitoare:»... Dar tot raţiunea arată că şi cel mai genial cap omenesc, tot un nimic e faţă de Cosmos. Deci nu poate fi nemurire personală. Ci cel mult o nemurire a spiritului creator omenesc, ca tot, ca energie cosmică. Insă odată admisă această crudă concluzie, se năruește iară tot ce se putuse inventa ca mângâere a unei umanităţi, pe care doară siguranţa unei vieţi viitoare — o face să nu degenereze în sălbăticia paleolitică»[6]).

«In special gândul cel mai greu şi mai chinuitor al omenirii, nemurirea sufletului şi viaţa viitoare — aşa cum e înţeleasă de creştinismul oficial — numai poate da mângâiere şi siguranţa în viaţa de aici minţilor luminate...»[7]) Cu alte cuvinte creştinismul trebue înlocuit» «de o melancolie resemnată în *ignoramus ignorabimus*, fie de un romantism neocreştin eclectic, care e mai mult negură poetică decât convin-

1) V. Pârvan, Idei... op. cit. p. 192
2) ibid. p. 198
3) ibid. p. 199
4) ibid. p. 211
5) V. Pârvan, Memoriale. op. cit p. 107.
6) V. Pârvan, Idei... p. 122,
7) V. Pârvan, Memoriale, p. 64.

gere religios filosofică»[1]. In schimb există o «Raţiune supremă», care mână lumile în Cosmos»[2]) Şi omul trebue să se obişnuiască cu ideea că-i muritor: «Numai prietenie desăvârşită cu ideea morţii, recea nepăsare faţă de ispitele vieţii pot da desăvârşită linişte, calma stăpânire de sine în faţa destinului interior. Atunci te poţi sfătui cu el cum te sfătueşti cu un bun prieten asupra tuturor celor ale vieţii şi ale morţii, pentrucă tu însuţi eşti dincolo şi mai presus de viaţă şi de moarte»[3]).

Şi atunci gloria, mărirea-s zadarnice, să renunţăm la ele [4]).

Concepţia tragică asupra vieţii, Pârvan o atenua printr'o *religie nouă «real idealistă»*, care admite *existenţa exclusiv terestră*: «...Nu spera în aceea ce nici stelele, care ne par vecinice, nu au. Ci adevărul e acesta:

Fericiţi cei cari nu-şi irosesc viaţa, căci o alta nu e; Fericiţi cei cari luptă împotriva morţii, creând mereu gânduri şi viaţă, căci fiecare clipă mai mult, trăită în frumuseţe, e o întreagă eternitate;

Fericiţi veţi fi, când veţi avea credinţa, că în Cosmos nu e nici viaţă, nici moarte, nici bucurie, nici întristare ci numai mişcare, numai devenire: din eternitate, în nemărginire»[5])

Prin urmare Pârvan stoicul, taciturnul şi singuraticul era şi un metafizician idealist, având o concepţie frumoasă şi la înălţimea sufletului său.

A fost *un om*, un caracter şi o cinste a Neamului.

---

1) ibid. p. 64
2) ibid. p. 142
3) ibid. p. 218
4) ibid. p. 57
5) ibid. p. 127

IULIE

In stepele de vânturi sbuciumate,
Vârtejuri praful urcă până'n slavă
Și soarele fierbinte ca o lavă
Prin nori de colb abia de mai răsbate.

Răstoarnă marea valuri spre cetate
Svârlind pe stâncă țăndări dintr'o navă;
O pasăre sbătându-se bolnavă,
Coboară pe talazuri înspumate.

Căldura par'că iese din cuptoare.
Arar, din larg, o undă de răcoare
Mai trece prin văzduhul care fierbe;

O clipă tace'n stepă uraganul
Și'n boarea ce se'mprăștie în ierbe,
Răsuflă din adâncuri Bărăganul.

GRIGORE SĂLCEANU

Dobrogea din cărţi *)

Arătam în numărul trecut al «Dobrogei de Sud» că, pornind dela singura bibliografie dobrogeană, a lui S. Greavu Dunăre, vom căuta să stabilim fizionomia culturală a Dobrogei aşa cum apare ea din cărţi.

In acest scop împărţisem materialul arătat nu după criteriul mai analitic al autorului ci după unul, oarecum, mai sintetic privind scrisul dobrogean pe grupe de puncte de vedere.

Stabilisem aspectul general al grupelor: ştiinţe naturale istoric, geografic, fiecare cu anexele lor.

Pentru numărul de faţă vom încerca acelaşi lucru cu organizaţia de Stat, economicul şi literarul dobrogean.

La grupa «Organizaţie de Stat» am trecut religia şi istoria bisericească: constituţie, drept şi legislaţie; învăţământ şi educaţie; armată, medicină—sanitare şi statistică.

Este uşor de înţeles care au fost ţintele de atins în legătură cu aceste capitole. Administraţiei, învăţământului şi bisericei (mai puţin) li se oferea lipsa de tradiţie românească oficială.

In special pentru buna administrare a provinciei trebuiau legiuiri noi, care, într'adevăr s'au făcut, însă pe baza unor studii privitoare, mai ales la regularea proprietăţii imobiliare, la drepturile politice ale locuitorilor, la adaptarea constituţiei în conformitate cu noua situaţie. In privinţa proprietăţii, vechile legiuiri otomane aveau de spus lucruri interesante care dealtfel, au fost repuse în discuţie şi cu privire la Dobrogea de Sud.

In ceiace priveşte biserica şi învăţământul, bibliografia

---

*) Articolul de faţă este urmarea unui alt articol cu acelaşi titlu, apărut în numărul trecut.

provinciei are două aspecte: unul cu referință la trecut şi de interes mai mult istoric şi altul cu referire la prezent şi de interes național.

Se vede din lucrări că un învățământ românesc căruia i se alia biserica, a existat şi înainte de 1878, bine înțeles, rudimentar. Aşa dar, pentru o temeinică organizare şi administrare munca românească a intelectualilor istorici, jurişti, oameni ai bisericii şi profesori a dat forma în care se va turna sufletul românesc şi a construit drumul reîntoarcerii provinciei pe linia destinului ei latin.

Capitolele celelalte ale organizației de Stat prezintă deasemenea interes. Bibliografia legată de «Armată» arată importanța strategică de totdeauna a Dobrogei, iar capitolul «Medicină-Sanitare cercetează deaproape balneologia provinciei, demografia cărora li se alătură lucrările privitoare la ape şi nămoluri.

* * *

Toate grupele de până aci arată bogăție de material deşi nu am ajuns încă la acea grupă de lucrări care privesc explorări cu rezultate imediate şi remunerative.

Bibliografia economică, pentrucă la ea ne referim, este extrem de bogată, chiar dacă S. Greavu-Dunăre n'a relevat-o. Exploatarea agricolă, forestieră, minieră, piscicolă şi-a sistematizat metodele prezente sau şi-a preconizat pe cele viitoare în lucrări de îndoit interes: practic şi ştiințific.

Este de remarcat că *aproape unanimitatea* lucrărilor sunt româneşti.

Comerțul şi industria în trecut şi prezent sunt înfățişate cu competență. Mai ales chestiunile comerciale legate de portul Constanța trădează importanța niciodată micşorată a acestei *minuni realizată de munca exclusiv românească.*

* * *

Ar fi cazul să încheem cu grupele de direct sau indirect interes utilitar. Am lăsa însă pe dinafară lucrările din «Addenda» bibliografiei. Le socotim foarte însemnate pentrucă majoritatea lor sunt studii de sinteză destinate marelui volum jubiliar al Dobrogei editat de cunoscuta revistă «Analele Dobrogei». Nu exagerăm dacă atragem în mod deosebit atenția asupra lor. Sunt studii care vin ca nişte sublinieri puternice ale caracteristicilor dobrogene.

Nimic din ceiace s'a observat până acum în bibliografia dobrogeană n'a scăpat volumului jubilar.

O scădere, pe care de altfel am justificat-o în primul număr al «Dobrogei de Sud», este lipsa unui studiu despre literatura dobrogeană.

* * *

Publicaţiile periodice au deasemenea un bogat capitol în bibliografia dobrogeană. Abţinându-ne dela comentarii ample asupra acestui capitol, vom face unele mai lapidare. Pentru cei cari se interesează deaproape de această chestiune le recomandăm studiul de proporţii şi calitate ale d-lui Emanoil Bucuţă, «50 de ani de presă dobrogeană» publicat în volumul jubilar «Dobrogea» pag. 735—41.

Din bibliografia lui S. Greavu-Dunăre, pe care o socotim completă la acest capitol se desprind câteva observaţii. In primul rând numărul publicaţiilor periodice este impresionant. Până la 1928 au apărut 174 (una sută şaptezeci şi patru).

Multe din ele însă au apariţie foarte neregulată iar şi mai multe dispar dela primele numere.

In ceiace priveşte conţinutul lor, cele mai multe au caracter politic (se remarcă cele conservatoare). Sunt numeroase deasemenea cele cu conţinut variat. Adeseori se remarcă în subtitluri numeroasele puncte de vedere pe care le urmăreşte publicaţia, de ex.: revistă militară enciclopedică; politic, literar şi comercial. Mulţi ar fi înclinaţi să vadă în aceste subtitluri superficialitatea publicaţiilor; noi credem însă că subtitlurile trădează necesitatea unei culturi care trebuia să se desvolte enciclopedic tocmai pentrucă găsea de alcătuit totul din nou.

In fruntea periodicelor dobrogene stă «Dobrogea Jună» a lui C-tin N. Sarry. Apare regulat din 1904. Ar fi cazul unui elogiu dar acesta i s'a făcut din belşug cu ocazia jubileului de 30 de ani.

Prima revistă literară a fost «Ovidiu» a lui Petru Vulcan distinsă personalitate dobrogeană. Revista a apărut la 1898, 15 Septembrie. Preocuparea literară a existat la multe din periodicele dobrogene dar avântul a fost depăşit de greutăţi.

Când sprijinul oficial a fost mai simţit şi publicaţiile au rezistat. Aşa se explică vitalitatea «Analelor Dobrogei» revistă de mare interes local, a cărei apariţie este datorită d-lui prof.

universitar C. Brătescu. Deşi d-sa nu mai locueşte la Constanţa, totuşi Analele apar tot sub conducerea sa.

* * *

Până aci scrisul despre Dobrogea a pornit dela fiinţa materială a provinciei, dela acea Dobroge asupra căreia s'a oprit ochiul rece al omului de ştiinţă, abia licărind ici şi colo cu căldură la vederea peisagiului dobrogean în aprinderi literare sub condeiul notaţiei de călătorie.

Am văzut risipă de pasiune, dramatism în dispute politice, dar toate acestea sunt pledoarii peste care a căzut de mult cortina justiţiei. Marele proces de moştenire s'a terminat în favoarea noastră, iar dacă cineva zgândăreşte cenuşa dosarelor, o face nu pentru a găsi un cărbune nestins spre a aprinde din nou focul, ci pentrucă această ocupaţie este rentabilă. Ceiace se pare a fi fum nu este decât cenuşe spulberată de zgândărire zadarnică.

Intraţi cu drept de deplină proprietate în moştenirea strămoşească, după ce am inventariat fiinţa materială a provinciei, după ce i-am evidenţiat trăsăturile fizice, după indicarea posibilităţilor de civilizare ştiinţifică, toate acestea fiind făcute prin muncă românească, este timpul să-i căutăm sufletul capabil să susţină energiile civilizatoare.

In felul acesta ajungem la cenuşeresele culturii dobrogene: folklorul şi, mai ales, literatura.

Intre cele arătate până acum şi folklorul şi literatura dobrogeană este o discordanţă de nelămurit.

Deşi, cum spuneam altădată, «provincia este un muzeu viu al antropologiei» totuşi sărăcia colecţiilor folklorice este ruşinoasă. In bibliografie găsim 24 lucrări, majoritatea datorite d-lor C. Brătescu şi I. Dumitrescu, primul cu referire de predilecţie la bulgari iar al doilea la tătari.

«Analele Dobrogei» a căutat să dea imbold cercetării folklorice, dar cât de departe este de aci până la studiul folkorului organizat pe baza unui volum de producţii populare dobrogene!

Folklorişti sunt prin toată provincia dar nimeni n'a luat iniţiativa cercetării acestui material. Este adevărat că studiul ar întâmpina dificultăţi care nu se ivesc în alte provincii româneşti. Când spunem aceasta ne referim la cunoaşterea atâtor limbi în care trăeşte producţia populară.

Lucrarea trebue făcută cât de grabnic; numai pe baza ei s'ar putea începe munca pentru adevărata literatură dobrogeană.

Asupra «literaturii» bibliografia indică prea puţine opere: zece. Se va vedea că acest capitol a fost redactat în pripă altfel nu se explică dece au scăpat nume destul de cunoscute.

Dar chiar dacă ar fi fost complet capitolul literaturii încă nu ar fi impresionat.

Literatura dobrogeană este săracă chiar şi astăzi.

In trecut s'a legat de ea numele câtorva: I. Adam, N. Dunăreanu, I. N. Roman, O. Tafrali, M. Sadoveanu, V. Crăsescu, etc, după cum vedeţi nume inegale ca valoare.

Lucrări cu bucăţi sporadice privind Marea, se pot cita destule şi de variaţi scriitori dar acestea nu pot forma o literatură dobrogeană sau dobrogenească.

Nu tot ce se scrie despre porturi, ţărmuri, valuri, corăbii, bălţi, etc. poate porni dela Dobrogea. In felul acesta toţi, sau aproape toţi poeţii şi scriitorii români sunt dobrogeni.

Altfel de literatură ne trebue pentru provincie, altfel de scriitori. Indiferent dacă sunt sau nu dobrogeni, efluviul simţirii lor literare, emoţiunea estetică ce se vrea imortalizată în vers sau în frază să-şi aibă rădăcinile în pământul dobrogean, să-i sugă seva specifică. Asta ne trebue pentru Dobrogea.

Avem şi puţină literatură de aceasta; în afară de unele nume ale trecutului, — pe care le-am mai arătat, şi a căror operă cu mici excepţii a fost aşa de măruntică încât a macerat-o timpul, — se găseşte astăzi o literatură, tot firavă cantitativ, dar care se desvoltă din ce în ce, paralel cu interesul crescând pe care-l suscită provincia.

Numele d-lor C. Ardeleanu, Jean Bart, Em. Bucuţa, B. Iordan, I. Valerian, Vorobchievici, Pia Alimănişteanu, alături de poeţii I. Pilat cu recentele «Ţărmuri Pierdute», Gr. Sălceanu, G. Papazisu, Salsovia (C. Brătescu), Al. Gherghel, şi o întreagă serie de lire ce se acordă de mâini tinere (vezi Revista Dobrogeană dela Constanţa) ilustrează opera literară legată de Dobrogea.

De lucrările acestora, întrucât sunt eşite din dobrogenism, şi cu osebire din punctul acesta de vedere, se va ocupa în curând revista «Dobrogea de Sud».

Cu această apropiată ocazie se va arăta, din însăşi o-

pera existentă, cauzele disproporţiei dintre opera ştiinţifică şi cea literară.

Deocamdată ne mulţumim să subliniem această disproporţie intrând astfel în concluziile cercetării de faţă.

* * *

Cultura dobrogeană păstrează toate caracteristicele tuturor culturilor tinere, renăscute din fonduri străvechi.

Dobrogea din cărţi este provincia reîntinerită prin operaţia încă în curs.

Se vădeşte aceasta din armonizarea fondului străvechi relevat de istorie cu formele noi ale destinului neolatin.

Ştiinţa îi defineşte fiinţa fizică şi i-o îmbracă în substanţă românească.

O Dobroge legată îşi face simţită această bogăţie printr'o exploatare comandată de interesul românesc.

Semnele culturii tinere se mai vădesc şi în varietatea scrisului personalităţilor dobrogene: C. Brătescu, Col. Ionescu Dobrogeanu, I. N. Roman. Episcopul Netzhammer, G. Vâlsan, Antipa, C. Moisil etc., sunt de aflat în foarte multe domenii.

Pe dealtă parte o nouă serie de personalităţi se evidenţiază în cercetări fundamentele, care au condus la opera de seamă a vieţii lor, făcute în legătură cu provincia. Şi acesta este semnul unei culturi noi; au devenit savanţi pe baza studiului Dobrogei, făcut cu râvnă, oameni ca: V. Pârvan, C. Brătescu, Borcea, Antipa şi alţii.

Zodia sub care se desvoltă provincia o împinge către maturitatea specializărilor. Spiritul enciclopedic şi-a împlinit rostul în Dobrogea; trebue acum sincronia culturală care asigură perfecta angrenare a spiritualităţilor provinciale în mecanismul culturii româneşti. Nu exagerăm când socotim că preocuparea de literatură va asigura relevarea bogăţiei sufleteşti a provinciei fără de care vom avea o Dobroge necompletă, amputată.

Cultura cunoaşte alte legi de cât cele fizice: coloana sa vertebrală este literatura.

Specificul prea categoric al provinciei a impus observarea acestuia, dar notarea acestui specific nu s'a făcut armonios în sensul coexistării simetrice a preocupărilor utilitariste şi spirituale.

ION LOLU
Profesor, Bazargic

PĂSTORUL

de FERDU CELEA

Cu soarele în frunte,
Işi plângea jalea doinelor pe munte.
Cu limpezirea zorilor,
Işi spăla sufletul în împărăţia norilor.
Sub muşcături de ploi şi zăpezi,
A mângâiat în glumă mioare şi iezi.
Privirea-i înnota cu vulturii 'n zenit.
Cu braţu-i-mulaj de stejar şi granit,
Cu mâna-i caldă de fapte
Stoarse, din piatra ugerului, lapte.
S'a contopit cu câinii şi turma,
L-au înăsprit vânturile şi bruma.
A mângâiat în palmă iarba somnului,
Mândru c'a atins, cu creştetul, tălpile Domnului
Cerul
Şi norul.
Şi-a alunecat fiinţa în întuneric şi ceaţă
Lin — ca şi calea-i de zi din viaţă.
Isvoarele — susur —
Pâraele — murmur —
I-au prohodit la căpătâi
Lui, cel dintâi de însăşi mâna Domnului adormit.
Şi florile l-au învelit
In cerga somnului de veci.
Ii încrucişară brazii, pe piept, mâinele reci!

Câteva idei pentru o nouă politică maritimă

„Popoarele cari neglijează marea sunt sortite să rămână în urma tuturor, niște simple figurante".

Cancelarul von Bülow

Statele cari au eşire la mare, fie prin stăpânirea unui singur port, cum e Polonia, fie prin stăpânirea unei fâşii de coastă, cum suntem noi, sunt forţate să facă o politică maritimă.

Aceasta pentruca marea este în economia mondială, în relaţiile dintre popoare, în mişcarea culturală, în repartiţia etnologică pe glob, şi în toate ramurile de manifestare umană, un factor de căpitală importanţă.

Marea determină istoria şi desvoltarea politică a anumitor popoare, pe a altora o influenţează numai într'o anumită măsură, iar pe altora o schimbă. Spaţiul de care dispunem este prea restrâns pentruca să ilustrăm cu exemple din istoria universală, cele de mai sus, totuş, socotim că din cele câteva rânduri privitoare la ţările româneşti se va putea înţege e voim să demonstrăm.

Intre popoarele a căror desvoltare politică şi economică trebue să fie schimbată de nemijlocita vecinătate a mării şi a căror istorie a fost influenţată în trecut, este poporul românesc.

Ca să nu mergem prea departe dealungul veacurilor, vom aminti numai următorul fapt: atâta vreme cât cetăţile Chilia şi Cetatea Albă erau în stăpânire moldovenească, Moldova a strălucit ca putere politică, militară şi economică. In acest timp, Moldova a avut domnia plină de frumoase progrese culturale, politice şi economice a lui Alexandru cel Bun

a avut apoi, domnia cu caracter de epopee eroică, a atletului creştinătăţii, Ştefan cel Mare.

Imediat ce, sub acesta şi cu toată vitejeasca lui rezistenţă, cetăţile Chilia şi Cetatea Albă, porţile Moldovei către răsărit şi către mare, au căzut în puterea Semilunii, atunci în plin marş de cucerire, Moldova a intrat în declin.

Ţările româneşti n'au însemnat aproape nimic sub raport economic, politic, militar, cultural şi civilizator, atâta vreme cât au fost despărţite de mare.

Fericita realizare a independenţei, odată cu liberul acces la mare prin realipirea Dobrogii în 1878, a marcat începutul unei noui ere în viaţa statului şi poporului românesc.

Pe lângă creşterea importanţei sale ca stat în răsăritul Europei, pe lângă mersul ascendent al economiei sale, România înregistrează, din punct de vedere demografic, faptul populării intense a unei regiuni vaste, a unei stepe aproape nelocuite şi nevalorificate până atunci, Bărăganul, grânarul de azi şi de totdeauna al României. Fără eşirea la mare, care să facă posibilă îndrumarea în tot timpul anului şi fără a fi în funcţiune de variaţiunile climatologice, a produselor agricole din Câmpia română către Mare, o linie ferată n'ar fi străbătut Bărăganul şi n'ar fi trecut Dunărea poate nici până astăzi. Este de prisos să demonstrăm aci cu date statistice, ce fericită influenţă a exercitat din punct de vedere demografic, asupra Bărăganului, calea ferată Bucureşti Constanţa. O comparaţie cât de sumară a numărului aşezărilor omeneşti pe cari le înregistrează harta rusească dela 1853 în Bărăgan (aflătoare în copie fotografică la Academia Română) cu numărul de astăzi al aceloraş aşezări, constitue cea mai elozuentă dovadă. Nu mai vorbim despre grandioasa desvoltare pe care au luat-o atât exploataţinuile petrolifere cât şi exportul produselor de acest fel, aducând după sine creşterea numărului populaţiei în regiunile petrolifere.

Rostul mării în acest fericit mers accedent nu poate fi tăgăduit.

. . . .

Cu toate acestea, se pare că factorul acesta nu s'a bucurat până acum, în politica de Stat a României, de toată importanţa ce i se cuvine.

Guvernele româneşti s'au ocupat de provincia dela Mare privind-o la fel cu celelalte ţinuturi ale ţării.

Nu vom tăgădui că ele, adică puţine din ele, au căutat să-i dea o populaţie românească făcând unele colonizări. Asupra acestor colonizări am avea de făcut observarea că s'au întreprins nu atât pentru a realiza un nou ţinut românesc din punct de vedere etnic, cât pentru a rezolva anume probleme de ordin social şi politic, existente dincolo de Dunăre, consecinţe ale războiului pentru independenţă (de ex. împroprietărirea în Dobrogea a veteranilor dela 1878).

Rezultatele diferitelor colonizări oficiale şi neoficiale pot fi socotite mulţumitoare în măsura în care ele au românizat şi au repopulat o provincie care la 1878 avea circa 74000 de locuitori adică 5 loc. la un km. pătrat, din cari aproximativ o treime erau români şi aceştia aşezaţi mai mult pe lângă Dunăre. Totuşi, până la scopurile cari se pretind logic unei colonizări, mai este o lungă cale de străbătut.

Guvernele româneşti au urmărit să transforme Dobrogea într'o ţară românească şi în bună parte au şi reuşit.

Ele însă au făcut marea greşeală de a nu fi privit Dobrogea potrivit rostului său firesc, în cadrul Statului şi pământului românesc, rost caracterizat de minune în expresia d-lui Prof. S. Mehedinţi «*Faţada maritimă a statului latin dela Carpaţi*».

Voim prin aceasta să afirmăm că noi n'am avut până acum o politică maritimă completă. Oficialitatea noastră nu s'a ocupat în aceiaş măsură de toate laturile problemei.

Pentrucă un mare port la Constanţa şi o flotă comercială deocamdată modestă, nu pot fi considerate decât începutul dictate de necesităţile economice imediate şi prezente ale ţării.

Problema cea mare însă constă în românizarea mării ce aparţine României, românizare ce încă n'a fost întreprinsă.

Prin această românizare demografică a mării româneşti, noi înţelegem creerea unei populaţiuni maritime româneşti.

Astăzi marinarii vaselor noastre sunt recrutaţi din toate colţurile pământului românesc şi marinăria este o meserie pe care românii o pot face foarte bine, însă ea încă n'a intrat în sufletul, în obişnuinţele şi în viaţa marei majorităţi a poporului românesc.

Nici nu se poate cere dealtfel unui popor de ciobani, de munteni, de plugari, întins până la isvoarele Tisei. locuind regiuni în cari Marea nu se cunoaşte decât din pomenirile ce se fac despre ea în basme, în colinde, în balade şi în cărţile bisericeşti, ca să devină un popor maritim.

Se poate totuşi creia o populaţie maritimă.

Avem o coastă de mare accesibilă ambelor ocupaţiuni în legătură cu marea: Marinăria de cursă lungă şi de cabotaj, şi pescuitul la mare.

Avem limanurile basarabene, marile lacuri dela Razelm şi porturile maritime în frunte cu Constanţa. După aproape şasezeci de ani stăpânire românească în Dobrogea, am fi în drept să ne întrebăm:

Unde sunt pescarii români dela mare?

Unde sunt corăbierii români?

Unde este populaţia românească trăind pe malul mării şi exercitând ocupaţiuni în strânsă legătură cu marea, împânzind tot litoralul şi apele teritoriale româneşti dela Ecrene, până la gura Nistrului?

Această populaţie lipseşte şi implicit lipsesc şi pescarii şi corăbierii români.

Prin urmare, viaţa românească este prezentă la mare numai oficial şi nominal, pe când efectiv şi *etnic* suntem încă departe de a o fi creiat.

Este aci poate şi vina împrejurărilor politice externe şi interne, dar nu este mai puţin adevărat că una dintre principalele cauze este şi lipsa de iniţiativă a guvernelor ce s'au succedat de o jumătate de secol încoace.

* * *

Din notele călătorilor străini în principatele româneşti (vezi N. Iorga — Istoria Românilor prin călători — Vol. I pag. 8 şi urm.) se vede că până acum două sute şi ceva de ani, pescuitul la Dunăre era în întregime în mâini româneşti. Sunt dovezi că ai noştri nu au lipsit nici dela mare după cum se poate dovedi prin oarecari urme toponimice. (vezi G. Vâlsan — Românii la Marea Neagră — în rev. «Graiul Românesc» No. 7 — 1927. cf. *Portiţa*, citată în portulanele genoveze sub forma: *Porticzia).*

Asistăm astăzi la o situaţie pe cât de curioasă pe atât

de dureroasă pescuitul la Dunăre ca şi la Mare este în mâinile Lipovenilor, adică în mâinile unei minorităţi etnice, poate cea mai puţin asimilabilă şi cea mai puţin sigură din tot mozaicul etnografic al Dobrogei.

Străinii aceştia despre care se ştie că sunt refugiaţi din Rusia din cauza persecuţiunilor religioase, au învăţat pescuitul după ce au venit aci, la Dunăre, în Deltă şi la Mare.

Lipovenii, populaţie de stepă rusească, agricultori, grădinari, etc. n'aveau, când au venit aci meseria apelor. Astăzi şi-au apropiat o în aşa măsură încât *lipovean* însemnează *pescar*. Ei s'au indentificat cu pescărie de Dunăre, de lac, de Mare. Au ajuns până acolo, încât au dat numirile lor slavoruse, gârlelor, bălţilor şi grindurilor din Deltă şi din regiunea marilor lacuri.

Totuşi pescăria au învăţat o dela Români, care înainte de venirea lor erau nu numai pescari ci şi corăbieri neîntrecuţi la Dunăre şi la Mare.

Deaceia trebuie să ne punem întrebarea: Unde sunt acei pescari şi corăbieri români care au învăţat pe venetici meşteşugul apelor? Au dispărut ei cu totul? Se pare că nu, pentrucă au mai rămas vestiţii pescari turtucăeni cari se ştie sunt Români.

. . . .

Problema care face obiectul scrierii de faţă este după cum s'a putut vedea creierea populaţiunei maritime româneşti. Cum putem ajunge să avem aci la Mare, dela limanul Nistrului şi până la Ecrene, o populaţie care fiind *de sânge şi de suflet românesc* şi având *aspiraţiuni româneşti*, să trăiască în strânsă legătură cu marea şi care să fie pepiniera din care să fie luaţi marinarii tuturor vaselor româneşti de comerţ şi mai alzs de războ?

Acesta este un deziderat etnopolitic de o considerabilă imporianţă.

Avem şi astăzi marinari români. Ei sunt departe însă şi numeric, de ceia ce se chiamă populaţie maritimă.

Ei sunt oameni cari numai întâmplător şi forţaţi de împrejurări şi-au făcut o meserie din marinărie, ei nu sunt marinari din tată în fiu şi pot oricând să devină altceva. Când, din lipsă de navlu, sunt debarcaţi, ei rămân şomeri pe cheiuri,

făcând tot felul de treburi de uscat şi nemai trăind de pe urma mării.

Când ei ar fi recrutaţi din sânul unei populaţiuni maritime, în cazuri de debarcare de pe vase, ar schimba imediat cargobotul cu corabia cu pânze sau cu barca cu rame a pescarului.

Foloasele de ordin naţional ale acestei populaţii maritime de sânge şi de suflet românesc, nu se reduc însă numai la atâta. Ele vor fi arătate pe larg cu alt prilej dacă nu cumva cititorii le vor fi dedus chiar din scrierea de faţă.

Această lume maritimă românească trebuie însă creiată **repede** pentrucă la mare, nu trebuie să ne afirmăm numai cu cele câteva vace cari ne poartă pavilionul.

Este aci în joc nu numai mândria naţională dar şi ceva din buna desvoltare economică a Statului, care desvoltare condiţionează, în ştiinţa etnografică, creşterea numărului populaţiei, factor de extremă importanţă în viitorul politic al României.

Statul românesc are deci datoria să procedeze grabnic la colonizări maritime aşa după cum a procedat la asanarea etnică a graniţei dinspre Bulgaria prin colonizarea cu macedo-români.

. . . .

Credem că această colonizare poate şi trebue să înceapă în regiunea Deltei şi a marilor lagune dela Razelm.

Colonizarea maritimă s'ar putea face după normele în care s'a făcut colonizarea agrară: adică Statul să asigure celor pe care îi colonizează, mijloace de trai şi mai ales mijloacele necesare pentru exercitarea pescuitului şi a diferselor ocupaţii maritime.

In această ordine de idei s'ar putea creia un institut de credit maritim şi pescăresc care să servească pentru procurarea de vapoare, bărci şi corăbii de pescuit, unelte şi locuri şi materiale de case, pentru nouii colonişti. Eventual, acest credit ar putea subvenţiona chiar societăţile de navigaţie cu capital şi cu vase al căror pavilion şi echipaj să fie românesc.

Noui colonişti ar putea deprinde meşteşugul apelor dela Lipovenii aflători acum în această regiune, în cel mult zece ani, Românii cu inteligenţa lor şi cu spiritul lor de adaptare,

ar putea deveni stăpâni pe meşteşugul apelor, mai ales dacă ei ar fi recrutaţi din vecinătatea Dunării.

Pornindu se prin sistemul cooperatist, s'ar putea organiza o vie activitate pescărească, s'ar putea asigura desfacerea produselor prin magazine cooperative, cari ar înlătura pe intermediarii cari scumpesc astăzi peştele şi care în majoritatea lor sunt străini de neam. Pe lângă acestea toate, în mod firesc şi cu timpul s'ar naşte diverse industrii fie pentru fabricarea vaselor şi a corăbiilor şi a uneltelor de pescuit, fie pentru prelucrarea produselor a peştelui.

Această populaţie pescărească ar fi pepiniera din care s'ar recrura personalul necesar vaselor noastre de stat sau ale societăţilor particulare, fie de Mare, fie de Dunăre.

Şi astfel, Marea Neagră va deveni iarăş românească, aşa cum a fost cândva, un lac moldovenesc.

. . . .

Pe lângă colonizarea maritimă, colonizare care implică o lungă perioadă de pregătire foarte atentă şi în primul rând o riguroasă selecţionare a coloniştilor cari trebuiesc să fie aleşi din cele mai viguroase exemplare româneşti din valea Dunării şi de pe lângă celelalte ape mai mari, socotim că este foarte bine să se înceapă prin înfiinţarea mai multor şcoli practice de navigaţie şi pescărie. aşezate dealungul Dunării şi Mării în Deltă şi la marile lacuri, organizate şi întreţinute de Stat, aşa aşa cum sunt şcolile de agricultură.

Către ele să fie îndrumaţi tinerii aleşi din anumite regiuni şi după anumite criterii între cari, în primul rând, acela al originii etnice. Durata cursurilor la aceste şcoli n'ar trebui să treacă de doi ani. Acolo n'ar trebui să se facă prea multă carte teoretisă, aşa cum greşit se face în şcolile de agricultură, ai căror absolvenţi liniază tablouri în birourile Ministerului de Agricultură.

Tinerii să pornească dela lecţii de înnot şi canotaj, la barca şi corabia cu pânze, la manevrele vapoarelor mai mari, la mânuitul diverselor scule de pescuit, la confecţionarea şi reparaţiile lor.

Ar urma familiarizarea lor cu Marea şi cu Dunărea prin călătorii mai lungi, apoi cunoştinţe despre fauna şi flora Mării a Dunării şi a lacurilor. Absolvenţii acestor şcoli s'ar pu-

tea bucura de anumite avantagii, de exemplu făcând serviciul militar în marina de război, cu termen redus.

Iar după aceasta. ar veni perioada a doua: împroprietărirea lor cu lucuri de casă pe țărmul Mării și al marilor lacuri, înzestrarea lor cu inventarul necesar meșteșugului pentru care au fost pregătiți, organizarea lor în *colonii* pescărești și nautice, cari ar fi adevărate sate românești în cari ar pulsa viața românească despre care am vorbit la începutul acestei scrieri.

Satele acestea în cari s'ar putea așeza pe lângă absolvenții școlilor de pescărie și alții coloniști, ar constitui lumea maritimă românească, care cu timpul și-ar forma *o tradiție maritimă.*

Această lume ar da pe marinarii și ofițerii vaselor noastre. și marinăria n'ar mai fi, cum este pentru mulți astăzi, refugiul celor cari au naufragiat pe uscat și cari intrând pre mulți în marinări, compromit aceaștă eroică profesiune.

Statul ar avea de aci, pe lângă un isvor de real câștig economic, un mare folos de ordin național.

S'ar ajunge prin aceasta la marea biruință etnică a neamului românesc la țărmurile pentru care a sângerat atâtea secole.

Expansiunea politică pe care am realizut-o cu atâtea sacrificii, trebue să fie consolidată neîntârziat cu expasiunea etnică.

Altfel ea rămâne ceva șubred, greu de apărat și greu de menținut.

* * *

Nu putem încheia scrierea de față fără să pomenim laudabilul început realizat prin înființarea la Constanța, a școalei de pescari vanători și care este frecquentată de peste 30 de tineri.

Camera de Comert din Constanța care prin stăruințele președintelui ei, D l Căpitan Nic. Ștefan a reușit să dea ființă acesteai școli, a pus la temelia consolidării noastre la Mare o piatră pentru care se cuvine să nu precupețim elogiile noastre.

Dorința noastră este ca acest exemplu să fie urmat și școlile de pescărie să fie înmulțite pe tot litoralul Mării până

în ziua în care oficialitatea românească va alcătui şi va pune în aplicare un program maritim pe care ne-am străduit să-l schiţăm în linii generale în cuprinsul modestei scrieri de faţă.

Ion Neicu

P. S. Ar fi fost necesar să vorbim în această scriere şi despre o altă latură foarte importantă a vieţii româneşti la mare şi anume, despre chestiunea afirmării noastre în staţiunile balneare cari sunt pe punctul de a fi acaparate de străinii cari dispun de capitaluri şi cari construesc numeroase edificii. Vom face observarea care socotim că nu este lipsită de importanţă, că peste tot în staţiunile balneare de pe ţărmul dobrogean al M. Negre, meseriaşii, lucrătorii, personalul de serviciu dela stabilimente de băi, vile, hoteluri, restaurante, mici comercianţi, vânzătorii ambulanţi, profesionişti ceilalţi cum sunt de pildă medicii etc. etc., sunt în marea lor majoritate, minoritari în special unguri şi evrei.

Iată deci, că şi din acest punct de vedere, elementul românesc n'a reuşit să pună stăpânire pe ţărmul mării. Nu mai vorbim despre populaţia stabilă a localităţilor balneare. Aceste, în afară de Tekchirghiol, este aproape în întregime de altă origine etnică şi deşi este în curs de asimilare.

Se impun prin urmare şi pe acest târâm, legi cari să asigure frimatul elementului etnic românesc.

I. N.

Arta națională la macedo-români

de Onciu I. Șunda

Industria casnică, constitue una din principalele îndeletniciri la Aromâni. Ea constă în țesutul bumbacului, inului, a lânei de oae și de capră pentru facerea tuturor speciilor de pânză, postav, flanelă, ciorapi și mai ales scoarțe și covoare (Kilime, tiftică, vilendză etc.)

Studiul împletitului și ornamentației ciorapilor ca și țesutul covoarelor prezintă o importanță destul de mare pentru a aprecia aptitudinile și gustul artistic așa de remarcabile la poporul aromân, atât din punct de vedere al desemnului cât și al coloritului.

COVOARELE, în speță, *ocupă un loc de frunte*, nu numai prin expresia decorativă ce redau, ci de fapt, la fel ca și materia primă — lâna — este văpsită cu o artă fără seamăn și dovedește mult gust în alegerea și aranjarea nuanțelor.

Se știe că origina covoarelor datează de foarte mult timp. Este probabil că popoare vechi, le-au fabricat aproape cu acelaș meșteșug de țesut, întrebuințat încă de gospodina Aromână.

In evul mediu, industria covoarelor ia un mai mare avânt, grație fabricelor celebre stabilite în Flandra, în Italia și mai ales în Franța; am suit fabricele de manufactură din Beauvais și din Gabelin care și azi se bucură de o reputație universală.

Trebuie să cităm de preferință celebrele covoare persane așa de căutate pe piețele cele mai importante a lumei întregi.

In aceiaşi ordine de idei, cităm covoarele din Asia Mică şi din tot Orientul, în categoria cărora intră asemenea covoarele aromâneşti.

In general, urzeala covoarelor este vopsită cu ajutorul coloranţilor de origină vegetală care, după cum este definitiv stabilit, constitue procedeul alegerei celei mai maestre, pentru a obţine vopsitul cel mai frumos celui mai inalterabil.

O dovadă, între alte mii, în sprijinul resistenţei culorilor ne este dat, printr'un procedeu ce-l vom prezenta şi care cu toată vechimea sa de mai mult de 70 de ani, posedă culorile, tot aşa de vii şi de frumoase ca şi în epoca ţesutului său.

Această scoarţă (chilime) este compusă exclusiv din motive decorative de ordin geometric, care este caracteristică motivelor orientale.

Macedo-români se inspirau mai ales după ornamentele caselor, ale căror plafoane erau sculptate în lemn, caşi după decorurile bogate ale bisericelor care erau sculptate în piatră şi în ivoriu.

Simetria desemnului şi armonia coloritului, fac din această scoarţă un adevărat obiect de artă decorativă naţională

Ilustraţia reprezintă un sfert din scoarţa în chestiune.

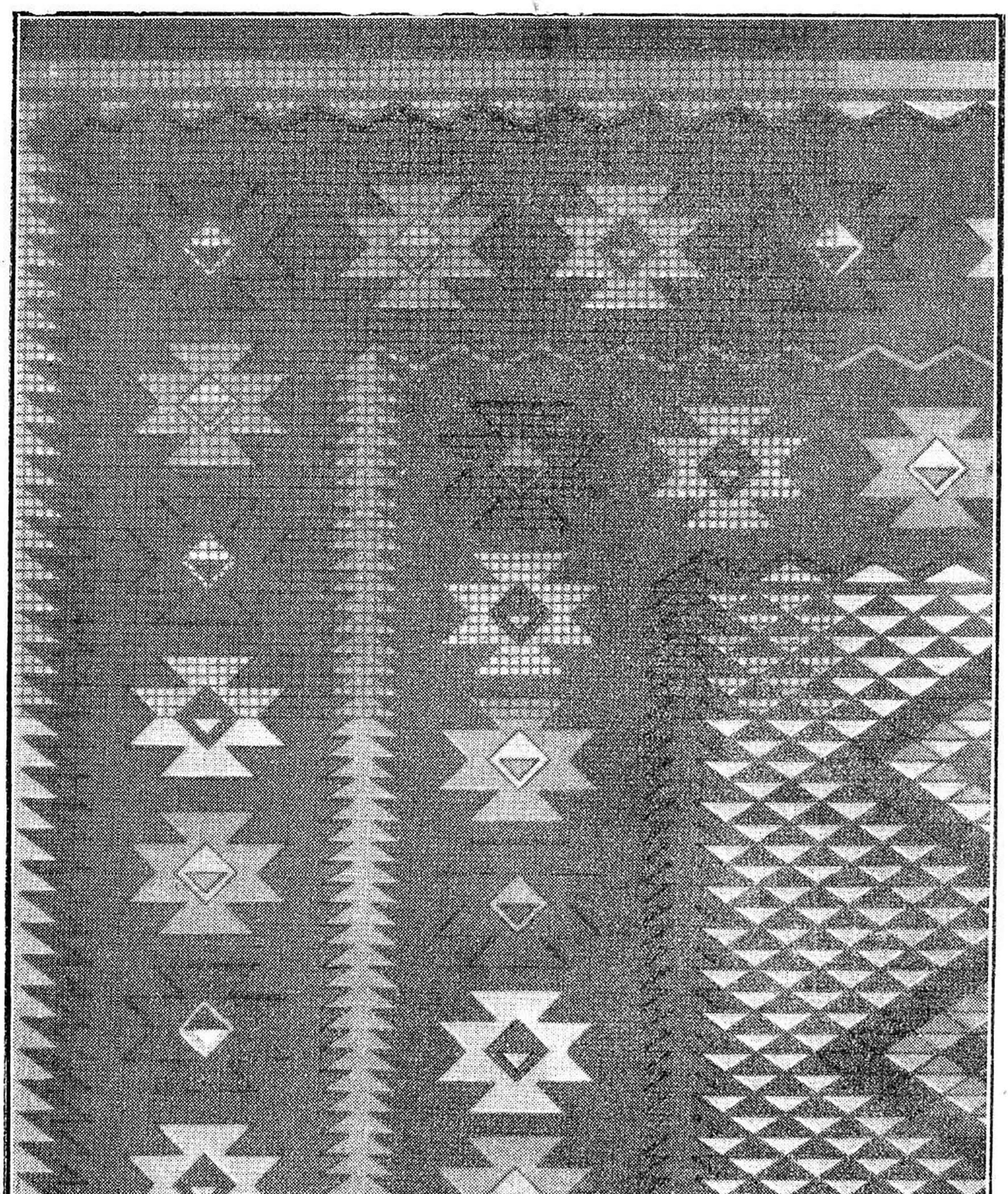
Iată dimensiunile: 2 m. 30 lungime, 1 m. 70 lăţime. Urzeala este din fir de in. Culorile frumoase cari compun covorul, sunt albastru închis (civit) marou, (castaniu, cafeniu. crem şi vernil (verdele Nilului).

Este încadrat în două borduri (margini) format dintr'un singur motiv geometric numit «puiu» foarte caracteristic, care se repetă în mod regulat şi la distanţe egale. Colţurile celor două borduri sunt bine potrivite.

Bordurile de aceiaşi mărime şi perfect simetrice şi împodobite de acelaş desemn diferă numai prin colorit.

In mijlocul scoarţei, pe un fond format din mici triunghiuri sau jumătate de romb, coloraţi alternativ, (unul deschis şi altul închis) se desemnează faimoasele romburi (bachavle) care constituesc, aproape în toate desemnurile decorative, în mii de variaţii, de o impresionantă bogăţie — nota predominantă a covoarelor chilimuri naţionale aromâneşti.

Perfecta egalitate a romburilor mari în număr de şase, care constituesc fondul covorului, în culori armonioase şi

colorate dela ton închis la cel deschis, sunt o mărturie că simetria este menajată la perfecţie.

Dacă desemnul este curat, impecabil, ce să mai zicem de culorile ce compun această scoarţă!

Ele sunt în totul demne de admirat.

Inchipuiţi-vă prima bordură având fondul albastru închis alături de a doua marou ce se mărgineşte cu mici ghirlande de nuanţă vernil.

Motivele celor două borduri sunt colorate în trei nuanţe care se succed în această ordine de tonuri: albastru, bej, vernil.

La marginea bordurei a 2-a şi a celei din mijlocul scoarţei micile ghirlande simetrice sunt colorate în marou.

Romburile cari predomină mijlocul scoarţei sunt circumscrise prin două borduri. Primul constitue mici triunghiuri albastre întretăiate de altele marou, al doilea vernil întretăiat de bej.

Centrul scoarţei este albastru-închis (civit) peste care se desemnează rând pe rând un motiv geometric crem.

Fondul care formează centrul scoarţei este format din mici triunghiuri colorate alternativ: albastru şi crem.

Conturul periferiei scoarţei este festinat cu o serie de ghirlande crem conturate de albastru.

Vedeţi dar, cu ce simţ artistic şi rafinat sunt armonizate aceste culori; cu ce gust distins au fost aranjate şi admiraţi fără rezervă, fastul că nuanţele culorilor au fost aşa de bine conservate graţie culoritului vegetal, pe care gospodina aromâncă le mânueşte cu o adresă desăvârşită.

Culorile scoarţei mai sus enumărate sunt aşa de minunat armonizate şi cu atâta fineţe împărţite, în cât şterg cu totul monotonia care ar putea rezulta de egalitate şi de succedarea regulată a motivelor şi a bordurilor.

In dorinţa noastră de a răspândi, de a vulgariza acest preţios obiect de artă naţională aromânească, de care putem fi mândri. Pe drept am folosit cu câţiva ani înainte, prima ocazie ce mi s'a oferit de a prezenta lucrarea distinsei D-nei directore a atelierelor de artă naţională «Domniţa Maria» sub înaltul patronaj al M. S. Reginei Maria.

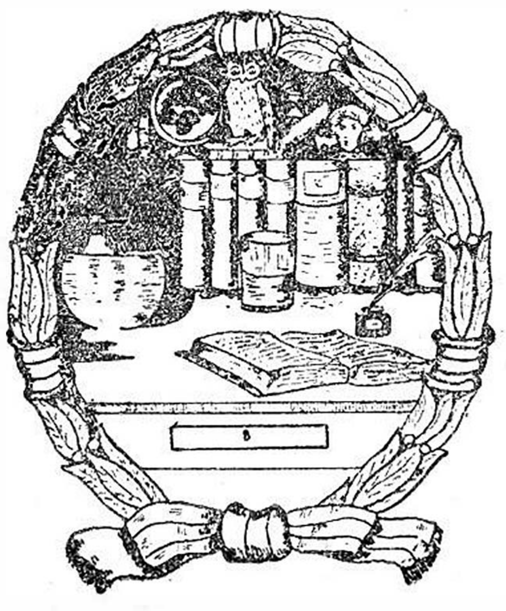
Cu o deosebită satisfacţie am aflat că elita bucureşteană

s'a grăbit de a face mai multe comenzi de scoarţe după aceste modele.

Putem fi siguri că cititorii noştri vor aprecia în justa sa valoare, încercarea de a fi adus modesta noastră contribuţie pentru colecţia, studiul şi răspândirea tezaurelor de artă naţională care reprezintă minunatele scoarţe originale aromâneşti influenţate, natural, de arta decorativă persană, pe cari le-am colecţionat într'un album în culori-acuarele album care a avut înalta admiraţie a M. S. Regina Maria.

Nu putem trece cu vederea şi trebuie să remarcăm faptul, că harnica aromână a reuşit să redea, în covoarele şi scoarţele pe cari le ţese, nota specifică românească a tuturor obiectelor de ornament naţional care începe a fi, din ce în ce mai apreciat şi căutat în străinătate; ceace va favoriza, avântul a unei înfloritoare ramuri de activitate, constituind un mare isvor de bogăţie naţională şi va încuraja producţia operelor neperitoare de artă naţională decorativă.

Onciu I. Şunda

Folclor macedo-român

cules dela Fârşeroţii din Judeţul Caliacra, de elevul Scrima Constantin cl. VIII-a a liceului „N. Filipescu" din Bazargic

Nâ feată susită	O fată logodită
Şidea minduită	Şedea îngâdurată
Ti gionili a lei	Că junele ei
Caftă ca si li fugâ	Caută ca să plece
— Nu-ni ţî dzâcu la hilie	— Nu te 'ntreb fiică
Ţi stai minduită?	De ce stai îngândurată?
— Ţi s'nu stau la dado,	— Cum să nu stau mamă,
Mintea ţi ni-aveamu,...	Mintea pe care o aveam...
Mintea nu ni-u amu tută	Mintea nu-o-am toată
Ti gionilea-a meu...	Că voinicul meu
Caftă ta si ni fugă,	Caută ca să plece
Gioni cara s'fudzi	«Voinice de-o fi să pleci
Si-ni treţi pi dinâinte	Să treci prin faţa mea
Sâ-ţi dau haimalia	Să-ţi dau batista
Ca s'u badzi dininti	Ca s'o pui în faţă
Câţi ori s'u vedzî	Câte ori s'o vezi
Sâ ni mi-aduţi aminti	Să m'aduci aminte

Auzită dela Atanase V. Cutabiţă
din satul Fândăclia
jud. Caliacra

Nâ feată muşată	O fată frumoasă
Ca luna can' ş'da	Ca luna când răsare,
Amârtii iasti	E păcat
Picuraru s-u lia.	A o lua un cioban
Picurarlu—aţelu	Păstorul acela
Ţi ş'niadzi la oi,	Care merge la oi,
Di s'faţi-un lai mesu	Şi face o lună
Di s'toară nâpoi	Până să se înapoieze

'Nchisea s'vlnă-acasa
Di s'tora din cali
Câ oili, da oara
Voru sărămari
S'acâță chirolu
Masu va lâcseari
'N-umiru și-lu doari
Di tradzi tâmbari
Când svinea prumveara
Ș'aniurdzea mâcsuli
Pi gionili-a meu
Nu-l facu di câbuli

Pornea să vie acasă
Se 'ntorcea din cale
Că vine timpul, iar oile
Trebuiesc împrăștiate
S'a posomorât timpul
Țarcul trebuește schimbat
Umărul îl doare
Că poartă talaganul
Când venia primăvara
Și mirosea mâcsuli *)
Pe bărbatul meu
Nu puteam să-l sufăr.

*) Tot ce se face din lapte

Dumânica tahina 'n zari
Agera capidan ma mari
Chisi s-află și-a lui ceată,
Nu știa 'n cali ți va-și pată
Di-ni si dasi pân la chiatră
Di ș-ăflă ceata cu barbă
Cân' ș'tură caplu na 'dreaptă
Vidzu Mita câ lu-așteaptă.
Agera predatu ca văr țapu
Tuș tu mânili al Ghiorghi câsapu,
Agera ți ș'alțe di minti
Când vidzu Mihali dininti.
—«Lai Agera lai palicari
Ju i ai și-a tăi liundari
Agera spindzuratu di nuc,
Ș'feați thamă lailu turc.

Duminică dimineața în zare
Agira mai marele capitan
Porni să găsească a lui ceată
Nu știa ce-o să pățescă în cale
Se duse până la piatră
Și găsi ceata cu barbă.
Când a 'ntors capul la dreapta
Văzu pe Mita că îl așteaptă.
Agira predat ca vreun țap
In mâinile lu Ghiorghi mă-celarul
Agira care și-a pierdut mințile
Când a văzut pe Mihali în față
—«Măi Agira măi palicare *)
Unde îi ai pe ai tăi lei
Agira spânzurat de nuc,
Se miră și sărmanul turc.

*) Voinic.

Valoarea economică a Portului Balcic

Vorbind de Balcic, nimeni nu înţelege altceva decât orăşelul oriental, suspendat pe faleza mării dintr'un golf cu ape calme şi multicolore. Desigur toată lumea e atrasă de marea lui limpede, de cerul lui senin, de nopţile lui clare şi înstelate, în care minaretele se profilează ca umbre negre şi ascuţite spre bolta cu lumină, ca într'un decor de teatru. Mai sunt desigur tatăroaice cu ferigèle şi ţigănuşi musulmani ce cer familiar «parà» cu nume de Ali sau Biulbiul ce plac mult vizitatorilor. Şi locatarii Balcicului oferă tuturora nimicurile lor şi nimicurile mării. Scoicile le înşiră în coliere, broaştele ţestoase pentru bibelouri, inele gravate în motive orientale şi apoi ibrice, feligene, tave, ţigarete, tabachere purtând toate amprenta orientalismului, aţâţând interesul pentru original al tuturor acelora ce caută în Balcic plăceri de vară.

Şi Balcicul de astăzi atrage lume multă, pentru una sau alta din laturile vieţii lui. A devenit o staţiune balneară de prin rang, nu prin confort, căci îi lipseşte şi nici print'o plaje excepţională, căci valurile mării nu i-o îngăduie. Totul este numai pentru culoarea lui de orient, ce atrage pictorii ce vor s'o fure pe pânzele lor. Dar Balcicul se transformă. Vile noi de o rară fantezie şi originalitate se animă pe terase, se înşiră pe ţărm, se ascund sub maluri, sau se cocoaţă pe vârfuri izolate. — Goana omului modern după original şi frumos.

* * *

Valoarea Balcicului însă nu se opreşte la poezia lui. Prin prisma importanţei pe care o poate avea pentru Dobrogea şi pentru România întreagă, îi putem vedea adevărata lui valoare.

Trecutul său de contuar, întemeiat de greci este bogat în viaţă comercială şi schimbul de mărfuri între Orient şi ţinuturile noastre era viu aici.

Sub numele de Dionisopolis, făcea parte din Liga Pentapolitană, împreună cu alte patru contuarii, cu metropola în Tomis. Unele sunt moarte astăzi, ucise de vreme. Numai metropola a crescut şi astăzi e un port european, Constanţa.

Balcicului vremea nu i-a adus moartea, dar nici înflorirea Tomisului. Dar nevoia de mare a ţării noastre creşte mereu şi Constanţa nu mai poate face faţă nevoilor de trafic ce i se cer. O desvoltare a lui chiar de i s'ar face, totuşi ar rămâne nevoia unei decongestionări, care se poate face punând Portul Balcic în adevărata sa valoare şi desvoltându-l atât cât va fi nevoie să execute un trafic comercial, servind hinderlandul său dobrogean şi primind surplusul Constanţei

Aşezat în fundul golfului ce se desemnează dela capul Caliacra şi până la capul Emineh e mai ferit de vânturi ca celelalte posturi ale ţării ceiace-i uşurează mult desvoltarea.

Din raportul întocmit de d. inginer Ovidiu Cotovu, care conduce lucrările portuale ale Balcicului, raport de amănunţită analiză, în care se ocupă detailat de toate motivele de ordin technic şi economic, găsim motivată lipsa de trafic prezentă a Balcicului.

Lipsa de căi de comunicaţie, care să-l lege cu centrele productive, ce şi-ar putea trimite produsele pentru export şi hiterland redus, care este doar jud. Caliacra, au fost cauze. cari au contribuit ca Balcicul să nu ia o desvoltare meritată. La acestea se mai adăugă şi lipsa de amenajament portual, fără care nu putea face faţă nici nevoilor locale.

Constanţa având o desvoltare mai veche, şi putând servi nevoilor comerciale, la data când Balcicul devine un port românesc, nu s'a simţit nevoia unui al doilea port de export.

Traficul Constanţei însă, astăzi a crescut enorm şi exportul cerealelor şi al petrolului este prea ridicat faţă de posibilităţile lui. *E necesar deci să se dea Balcicului desvoltarea cuvenită pentru a fi al doilea port de export al ţării noastre.*

Câştigul ce ar surveni de progresul lui ar fi variat. Cum pe întreaga distanţă a ţărmului, dela Ecrene şi până la Nistru, nu se găsesc adăposturi pentru vase decât la Sulina şi

la Constanţa, la mare distanţă unul de altul, s'ar mai creia un adăpost chiar mai propriu acestei nevoi. Cu mai multe porturi pe ţârmul mării s'ar putea desvolta cabotajul, în genere absent pe tărmul mării noastre. S'ar desvolta astfel o viaţă marinărească mai intensă. S'ar mai putea ajunge şi la crearea unui adăpost pentru pescari, formându-se şi un centru de desfacerea peştelui.

In sfârşit Marina Militară l-ar utiliza. Inainte de răsboi se făcea prin Balcic, un export în medie anuală de 8.000 — 9.000 vagoane de cereale. In ultimii 10 ani, exportul este în medie anuală doar de 600 vagoane. Cauza stă în faptul că cerealele judeţului Caliacra nu se îndreaptă toate spre Balcic, din greutatea transportului pe drumuri rele şi a depărtărei care nu este eliminată printr'o cale de comunicaţie mai uşoară.

Astfel din jud. Caliacra se îndreaptă spre:

Constanţa . .	7.595	vagoane anual	pe C. F. R.
Varna . . .	9.614	»	»
Alte destinaţii	1.709	»	»

Vedem deci ca cerealele se îndreaptă în mai mari cantităţi spre alte destinaţii, decât spre apropriatul Balcic, căci e mai uşor a le transporta pe calea ferată spre Constanţa sau spre Varna, decât pe drumurile proaste, spre portul prin care ar fi firesc să se scurgă.

Lipsa de legătură prin căi de comunicaţie este deci un motiv capital, care-l lipseşte de viaţa economică ce i s'ar cuveni.

Intr'unul din anii cei mai bogaţi în trafic, spre exemplu în 1935, s'au exportat 2.592 tone de cereale şi derivate şi 54 tone de mărfuri diverse. Importul, care pentru Balcic este în genere inexistent, a constat în acelaş an din 100 tone de lemn.

Trafic inconparabil redus ca acela pe care l-ar putea avea, fiind la înălţimea cuvenită să răspundă nevoilor economice ale ţării.

Dar nevoia desvoltării Balcicului, ca port de export, pare a se fi simţit în ultimul timp. Lucrările portuale sunt în curs şi desigur avansarea lor va aduce şi construcţia căii ferate în proect, care să lege Bazargicul cu Balcicul, ca şi

autostrada litorală, Constanţa — Cavarna — Balcic, cu legătură spre Bucureşti.

In planurile de amenajarea portului, întocmite de d-l Inginer O. Cotovu, se urmăreşte în primul rând crearea unei zone de adăpost pentru vânturile de orice direcţie. Planurile lucrărilor în curs sunt întocmite aşa fel ca să permită în viitor o nouă desvoltare portului, în raport cu nevoile şi mai mari ce s'ar ivi eventual. Zona de adăpost ce se obţine prin construcţia digurilor, ar fi de 40 ha., accesibilă deci vaselor de pescaj maxim. Ele şi-ar putea încărca tonajul total sau în parte, în raport cu adâncimea bazinului, care ar putea fi de 6 m. sau 8 m.

Din 1934, data când au început lucrările şi până acum, în trei campanii de lucru, s'a construit o lungime de 264 m., din digul de larg şi o paralelă pentru acostarea vaselor de cabotaj cu pescaj mic. In total digul va avea o lungime de 915 m. cu o direcţie S_{30} — W., iar dela lungimea de 540 m. se va orienta paralel cu ţărmul.

Dintre primele lucrări ce urmează a se executa în port, este construcţia cheiurilor la o platformă din fundul bazinului, ce vor servi la acostarea vapoarelor, în dreptul magaziilor cu cereale.

Primii paşi ai vieţii comerciale noi a Balcicului s'au făcut. Luna trecută un vas de mare tonaj, a intrat în port pentru încărcătură. Imbucurător pentru viitorul pe care-l va crea desăvârşirea lucrărilor de construcţie, atunci când utilajul tehnic se va termina.

Balcicul prin viitorul său, nu va rămâne numai un oraş de vrajă orientală, ci va fi şi un adevărat port al ţării la Marea Neagră, prin care se vor trimite produsele ţării spre destinaţii depărtate.

Din îmbinarea frumosului cu utilul va eşi Balcicul cel adevărat.

Radu Rucăreanu

PSALM

Doamne! Cântecele mele
N'au mai fost de mult cântate;
S'au pierdut pe drum de stele;
Stau tăcute şi uitate,
Ca o salbă de mărgele—
'Mbujorate.

Doamne! Gândurlle mele
Chinuite, frământate,
Au pornit-o iar, rebele,
Pe cărări necercetate,
Prin coclauri şi vâlcele
Ne umblate.

Doamne! Lacrimile mele
Se preling sub geni plecate;
Şi în nopţi de vrajă, ele,
Par făclii, iluminate
De dorinţele'mi acele
Prea curate.

Alex. N. Papagheorghe

LUMINA
E
VIAȚA

RECENZII

Anastase Hâciu **Aromânii**

— Comerț, Industrie, Arte, Expansiune, Civilizație —

Cu „o mărturisire“ a d-lui S. MEHEDINȚI
Focșani, Tip. „Cartea Patriei“ 1936

In anul trecut a apărut cartea d-lui Anastase Hâciu, intitulată „Aromânii“. Cartea a fost de curând premiată de Academia Română cu premiul **Năsturel.** *Nu faptul acesta ne îndeamnă să recenzăm cartea, ci convingerea că opera d-lui Hâciu trebue să fie cunoscută de cât mai mulți. Dealtfel în intenția noastră a fost să recenzăm „Aromânii“ încă dela primul număr al revistei noastre. dar abundența de material ne-a împiedecat.*

Cartea d-lui Hâciu, fost profesor și la liceul din Bazargic, a sosit la timp spre a forma elementul de simetrie al altei cărți, tot despre Aromâni, lucrată de profesorul universitar Th. Capidan, deasemenea premiat mai de mult cu premiul Năsturel.

D-l Hâciu privește viața aromânească din punctele de vedere arătate în subtitlul lucrării sale, în vreme ce d-l Capidan, actual membru al instituției care a decernat premiul, se raportă mai mult la chestiunile filologice, egal de interesante. Cartea d-lui Hâciu vine însă să întregească o icoană despre poporul aromânesc, nobilă ramură daco-romană, și anume completând trăsăturile acestei colectivități prea puțin cunoscute până la începutul veacului de față, deși istoria acestui popor românesc este destul de veche.

Asupra acestei vițe romane, împinsă către Sud de forțe comandate de împrejurări istorice, s'a știut prea puțin și anume că păstoritul sub formă de transhumanță, realizat într'un pitoresc specific, pe care într'o măsură l-a popularizat și „San-Marina“ lui Bolintineanu, este ocupația predilectă a acestor sudici în perpetuă luptă cu vitregia oamenilor și a naturii.

Se știa îndeajuns despre vitalitatea, perseverența și coeziunea sufletească a ramurei aromâne, dar puțini au bănuit ce rol neasemănat de mare a jucat la ceastă populație mai ales de origină aromânească în civilizarea Peninsulei Balcanice prin comerț, industrie și arte.

Această nouă legătură a colectivității aromâne ne-o scoate cu mare erudiție în evidență. d-l Anastase Hâciu.

Desigur, despre cartea d-sale în care o scrupuloasă documentare se risipește pe 116 pagini mari, nu se poate spune decât prea puțin în cadrul unei recenzii. Vom încerca totuși să schițăm calitățile și substanța acestei cărți.

Pornind dela constatarea că energia aromânească trebue cunoscută și pe latura cea mai conformă cu spiritul modern, comercial și industrial cărora le asociază opera de sensibilitate concretizată în artă a poporului aromân, d-l A. Hâciu caută să stabilească principalele caracteristice ale acestor virtuți atât de evidente în lumea balcanică.

D-sa stabilește în trei cărți meritele comerciale, industriale și artistice ale Aromânilor în imperiul Otoman, apoi în expansiunea, aproape europeană, a acestora, cum și rolul civilizator pe care l-au avut.

Lucrul acesta este înfăptuit nu numai cu răceala omului de știință dominat de observația obiectivă ci și cu căldura patriotului iubitor al viței din care se trage. Niciodată însă impulsul subiectiv nu a umbrit observația riguros istorică a faptelor.

Insuși autorul mărturisește că va releva atmosfera patriahală a vieții conaționalilor săi, va stabili figura morală și politică precum și contribuția ce au adus-o la lupta de eliberare și civilizare a popoarelor.

Când auzi anunțate asemenea intenții în chiar prefața volumului trebue să-ți mărturisești nedumerirea că un popor care, legalmente, nu a fost liber, a putut realiza asemenea lucruri așa de precis mărturisite. Și totuși lucrurile stau chiar așa: rolul aromânilor în Balcani este încă necunoscut în adevăratele lui lumini.

Ramura aceasta a poporului nostru a cunoscut epoci de înaltă civilizație și arată d-l Hâciu cum epoca moscopolitană — numită așa după orașul Moscopole ajuns la 60.000 locuitori — poate fi opusă ca valoare unor epoci ca acea venețiană.

D-sa nu face simple anunțări ci își susține afirmările pe mărturii temeinice. Nu numai cu referire la epoca moscopoliteană se observa metoda aceasta.

Intervenția spiritului critic este simțită peste tot. O lăudabilă dorință de explicare a fenomenelor îl face să plaseze în raporturi de corelație toate evenimentele care pot explica consecințe în favoarea aromânilor. Astfel expansiunea comercială este lămurită în bună parte prin neadaptarea la noul ritm al mașinismului care a dus la perspective de nesuportat dar care i-a condus apoi către comerț.

Prin adaptare la viața comercială nu trebue să înțelegem abandonarea industriilor, în floare la Aromâni. Au rămas mai departe acele industrii cari presupune finețe în realizarea și în fruntea cărora a stat prelucrarea metalelor în obiecte de artă, fără excluderea industriei casnice.

Centrele comerciale, industriale și artistice sunt arătate sub formă da adevărate monografii și, rețineți, nu sunt puține. Monografierea aceasta nu se face după criteriul bunului plac ci cu metodă care presupune din partea autorului un desăvârșit simț metodologic. Fiecare centru are caracteristica sa. Subtilitățile psichologice și sociale sunt puse să lămurească fenomene și aptitudini, alături de fapte istorice. Diferențele de structură sufletească au impus specializări în anumite direcții.

Lucrurile nu s'au oprit aci: D-l A. Hâciu a voit să vadă dacă fenomenele au caracter local; deaceia curiozitatea d-sale a iscodit condițiunile similare la alte popoare europene și nu din orgoliu național ci pentrucă voia să sublinieze o evidență, a arătat că prielnicele oferte ale mediului, ale istoriei etc., au fost folosite mai cu osebire de aromâni.

Dela sublinierea calităților deosebite ale românilor din sud, D-sale i-a fost ușor să justifice expansiunea lor în monarhia Austro-ungară, în Serbia, în Bulgaria, în Grecia Veche, Africa (!) și chiar în America. în fruntea factorilor determinanți ai expansiunei stau câteva figuri proprii aromânilor și anume celnicul, armatolul și cărvănarul. Din virtuțile poporului relevă: voința, iubirea de libertate, munca și economia, credința în Dumnezeu, dorul de patrie și de învățătură, moravurile și instituțiile tradiționale, curajul în lupta pentru existență.

Toate aceste virtuți au făcut să fie umanizate condițiunile de viață în peninsulă și, spune dl. Hâciu „nu se știe care ar fi fost condițiunile de viață în peninsulă și nu se știe care ar fi fost, bunăoară situația politică și socială în acest colț al Europei dacă n'ar fi activat acest popor perseverent însuflețit de atâta inițiativă și de atâtea virtuți creatoare" (pag. 544).

Taina succesului aromânesc stă deci în adaptare cu coexistarea respectului datinel și tradiției.

Virtuțile aeestea au creiat oameni de talia lui Gojdu, Mocioni, Șaguna etc., a căror galerie se întregește cu personalități prezente deținătoare de înalte și meritate situațiuni în Statul Român.

Impresia pe care ți-o lasă cartea d-lui Hâciu este că d-sa a definit perfect figura de **fenicieni moderni** *a fraților noștri dela sud.*

Datorită aromânilor Peninsula Balcanică a fost un furniicar al muncii și al priceperii.

Munca d-sale însă, ași îndrăsni să o compar cu munca unei harnice albine care a venit să creeze substanța nouă din material vechi, deschizând perspective interesante — prin cartea sa — cercetătorilor viitori.

Ordonat ca într'un fagure, unde, mai mult ca peste tot a fost realizat vechiul ideal clasic al folositorului și plăcutului, materialul pus de d-sa la dispoziția viitorimii constitue temelia fără de care nu se va ridica construcția desăvârșită a psihologiei aromânești.

Neamului său i-a dat închinarea cea mai de preț.

CLEMENT VORNICU

„Pleacă Turcii"

de MARA

Titlul acesta văzut în vitrina librăriilor îmi evoca băjenia Turcilor spre raiul D-lui Atatürc.

Pe măsură ce întorc foile îmi dau seama că e vorba de un roman de dragoste între Selim și Marighiul. Roman poate numai în intenția autoarei. Pentru unii e mai mult o povestire duioasă cu mult pitoresc dobrogean fără norocul epic de lungă durată a romanului. Acțiunea se petrece înainte de războiul balcanic în ținutul Silistrei se pare Selim e fiul lui Asan—Aga și al „hanâm-ei "Aișe.

Familia lor e prietenă cu părinții Maricicăi, Anghel Efendi și Ileana. Copiii se văd deseori și ochii negri a lui Selim iau înțelegere tacită cu ochii albaștri

ai frumoasei Marica despre dragostea lor. La gimnaziu mixt urmează împreună, prilej ca sentimentele lor să ia proporțiile și exaltările unei iubiri romantice care-i face pe amândoi odată despărțiți să nu mai uite unul de altul. El pleacă la Istambul pentru studii, ea la Notre-Dame din Rusciuc. Marighiul, așa-i zicea Selim, se întoarce mai devreme și are de luptat cu tentativele de căsătorie ale rudelor și cunoștințelor.

De aci încolo, povestirea este redată sub formă de jurnal intim. Toate suferințele fetei și dragostea ei curată pentru cel dus departe sunt în contrast cu mediul provincial al târgușorului. Oameni mici cu suflete mici, proectați pe un orizont mărginit, mahalagisme și absurde prejudecăți. Autoarea nu le iartă nici o scădere deși îi găsește uneori capabili de sacrifiu pentru aproapele. Alături de ei au farmecul unor stampe colorate, paginele unde sunt înfățișați turcii cu obiceiurile lor bătrânești. Turcoaicele se mișcă cu grația eroinelor lui Piere Loti înveștmântate în haine armonios pestrițe, într'o culoare de liliachiu, albastru, roz, galben. Logodna Maricicăi cu maiorul Bojidar promite eroinei consolarea unei evadări din mijlocul provincialilor atât de detestați și ținutul al cărui farmec s'a dus odată cu Selim, un Selim epavă. In timpul unor mișcări studențești a fost arestat, bătut, închis. Viața atât de generos pusă la contribuție pentru binele neamului lui, sub povara desiluziilor — idealul politic a dat greș, cel sentimental e pierdut, el încredințează Maricăi jurnalul intim în care povestește toate peripețiile ultimelor întâmplări în dragostea pentru ea. Finalul e tragic ca în orice scriere romantică.

Marighiul se aruncă în Dunăre, cam în acelaș timp când Selim intră în agonie. Bojidar pare că scrie cele din urmă rânduri.

Evident, admirabil material de construit un roman! Numai material fiindcă-i lipsește acel inponderabil care face din două sute de pagini tipărite o operă vie. Lipsește dinamismul acțiunii epice, lipsesc caractere bine conturate, conflicte.

In schimb sentimentalismul insistent, tragismul ne duc cu un veac îndărăt spre tinerețea romantismului. Iubirea dintre Selim și Marighiul e pentru autoare și prilej de peregrinări prin ținutul exotico-european al Dobrogei sudice. Tot felul de neamuri cu obiceiurile, tradițiile legendele, costumele, ocupațiile lor sunt prinși în mosaicul unui locșor atât de variat populat, Turci, români, bulgari, tătari, cerchezi, țigani își duc viața lor împietrită în formele sociale moștenite din strămoși. Legende dobrogene sunt strecurate în cursul povestirii; legenda celor 40 fecioare dela Capul Caliacra, legenda pădurii Kogea — Kâz — Komsu, legenda techelei lui Demir-Baba și Ali-Baba.

Stilul are uneori stângăcia unui vocabular sărac, alteori prospețimea și vioiciunea unei țesături orientale brăzdate de culori tari. Poate că autoarea ar fi reușit minunate tablouri descriptive, dacă se mulțumea să înfățișeze priveliști, obiceiuri, schițe scurte. Totuși cartea face să fie cetită cu interes pentru exotismul dobrogean și parfumul arhaic al lumii pe cale de dispariție de prin meleagurile noastre.

M. D.

„Țărm pierdut"

Versuri 1934-36 de I. Pillat

Intregul volum de poezii e un nou crez al poetului, o îmbogățire de inspirație pe care o soarbe din clasicitatea antică, revelație răscolită și adusă în sufletu-i de întinsa mare albastră și de țărmul cu smochini și piersici. Viziuni de fauni, păstori, zei și ciclade, joacă o horă de vis pe terasele de piatră unde altădată, anticii vedeau pe Dyonisos bând și pe Pan sburdând și cântând.

Panteismul familiar al satului și șesurilor natale e lăsat de-o parte de astă dată pentru panteismul clasic.

...„Implinire

Copilăria mea privea pe râul
Rodit cu cerul toamnei argeșene,
Copilăria mea privea pe grâul
De aur greu din lanuri moldovene

Acum privesc la marea ce rodește,
In umbră și lumină, doar cu spume.
La pescăruși, la pânza ce albește
Pe țărmul vrăjii regăsit în lume"

Prima poezie „Țărm pierdut" arată că frumusețea perfectă a artei antice nu e încă dusă, nu poate muri, zeii veghiază ca vremea să nu distrugă această eternă frumusețe.

„Mai suflă'n scoici prelung tritonii mării,
Sirena își mai stoarce păr de alge,
Zei goi și mai frumoși ca muritorii
Adastă încă pe un țărm cu soare.
Dyonisos tot mai culege vița, tainic
Mai duce Pan o trestie la gură".

Cei vechi credeau în minunatele povești care erau viața zeilor și în animismul întregei naturi. Copilăros dar comod piedestal pentru seninătatea lor! Mitul a fost întotdeauna necesitatea omului de a se refugia în vis. Marșul trepidant al civilizației i-a răpit dulcea minciună a basmului și l-a asvârlit în realitatea hâdă care-l lasă singur și dezolat pe o plaje pustie.

„Faunul" (adresându-se omului)

De isgonești pe ultimul din stirpa-mi
Zadarnic vei pândi vânat de preț
Ca pradă îți rămân doar muști și viermi
Și de pătrunzi și'n sihla cea din urmă
Curând îți seacă ce-ai mai bun: izvorul".

Viața n'are sens decât sub farmecul visului.
„Prin vrajă numai, viața mai stă trează“
E vraja artei cu indescriptibila ei putere de încântare și fericire.

Marea a inspirat d-lui I. Pillat versuri care te prind în mreaja lor prin imaginile noi și cu totul originale și prin sensul de profundă meditare pe care-l sugerează simbolul acestor imagini.

Scoica

Trandafirii petale,
Cristal plăpând și dur,
Zori încă siderale
Prin zarea de azur

Perfectă simetrie,
Desăvârșit contur,
Pornind fără să știe,
Poemul cel mai pur

S'o smulgă mării mână
De om n'o cutesat.
Din rosa spumii zână,
Ea singură s'a dat.

„Cântec de vremelnicie

Suflet : cer întins pe-o scară
Tristă ca un svon de-argint.
Prin ce magic labirint
Păsările'n tine zboară?

Zile cu obraz de moarte
Și cu zâmbetul fugar,
Vreme, fumuriu ogor !
Ce aproape, ce departe...“

Poeziile pentru Balcic sunt cele mai frumoase din tot volumul. Sensibilitatea poetului a frământat mai sincer și mai spontan și s'a realizat în versuri cu structură armonioasă, fără asperitățile pe care n'a putut să le evite în alte poesii, unde căutarea unei forme noi l-a oprit în drum.

Balcic lunar

Am regăsit fântâna,
Turcoaicele cu vase de aramă,
Asinii biblici,
Lumina serii
Și umbra care-așteaptă luna.
Fântâna șoptea încet...

Cu suflet greu, pe-o piatră grea,
Am stat în drum.
Am stat s'aud o apă din pământ,
Ce cântă lin și piere liniștit
Cu umbra trecătorului pe drum
Fântâna șoptea încet...

Am regăsit cetatea
Smochinilor și-a pietrii,
Cu ziduri peste ziduri dărâmate,
Cu râpe albe și mai vechi,
Cu marea mai bătrână decât toate.
Fântâna șopotea încet...

O pasăre veni să bea
Cu zborul alb din apa lunii.
Argint neroditor pe dealul sterp,
Argint pustiu pe mări pustii,
Și eu pe piatra vremii.
Fântâna șopotea încet...

E muzică sau șoptirile fântânii susură povestea „cetății mai bătrână decât morții“? Ca exemple de clasică antologie se mai pot cita „Balcic“, „Cină cu pești“, „Dyonissopolis“.

„Stanțele" sunt pasionate versuri de iubire.

«Atât ți-am privit trupul, că l-am furat cu ochii;
Atât ți-am sorbit glasul, că vorba ți-am răpit
Doar umbra ta rămâne să muște vis de rochii
Și ce mai spui răsună ca un erou slăbit

. . . .

Așa cum în furtună loviți trosnesc tufanii
Și-și clatină tulpinai-o surpă la pământ,
Iubirea ta cumplită îmi prăpădește anii
Și-mi spulberă frunzișul de amintiri în vânt".

Citind versurile acestui volum de poezii, sufletul ți se înalță pe catarguri albe, într'o simfonie de lumină și azur pe care se profilează feeria de imagini diafane. Simți ca și poetul bucuria descoperirii unei lumi noi, uitată ori, bucuria regăsirii țărmului pierdut care poate fi pentru noi toți nevoia de a crede într'o lume mai bună, mai frumoasă.

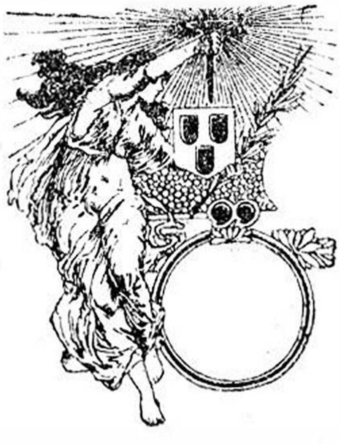
Dorim și altor poeți și scriitori români să plece o ureche atentă spre partea aceasta excentrică a țării, care s'a dovedit a fi inspirat și alți artiști.

M. D.

Revista Tinerimii Crucei Roșii *din Bazargic, care apare sub conducerea unui comitet sub președenția D-nei Isabela Răiculeanu, merită toată lauda, atât pentru intenții, cât și pentru ceiace realizează, relevând talente tinere și punând la încercare aptitudinile tinerilor școlari. Inițiativa folositoare educației.*

* * *

Gânduri dela Mare, *a D-sui Titus Cergău, Constanța, fiind o revistă regională dobrogeană cu aceleași „gânduri" ca și noi, îi aeucem pe calea aceasta urări de succes.*

Pentru contribuția deosebită adusă revistei, aducem călduroase mulțumiri următoarelor persoane:

D-lui Dr. Petre Topa, București
„ Gh. Celea, Bazargic
„ Theodor Popescu, sub prefect Bazargic
„ S. Ionescu, Ajutor Primar Bazargic

Intrucât revista nu are alte mijloace de apariție decât ceiace poate rezulta din abonamente, rugăm pe D. D. abonați, a ne trimite costul abonamentului, care este:

Pentru particulari . .	180 Lei
Pentru Instituțiuni . .	1000 Lei
De onoare	1000 Lei

Persoanele cari au acceptat primirea primului număr, sunt considerate ca abonații noștrii.

Revista apare bimestrial.

Prețul Lei 30

nstitut de Arte Grafice „ALBANIA" Str. Traian 18-20 — Constanța